

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

---

*0: EK

*1: 2003-2004

*2: 14

*3: WordXP

*4: 14de vergadering

*5: Dinsdag 20 januari 2004

*6: 13.30 uur

Voorzitter: Timmerman-Buck

Tegenwoordig zijn 70 leden, te weten:

Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Van den Berg, Bierman-Beukema toe Water, Biermans, Broekers-Knol, Van den Broek-Laman Trip, Van Dalen-Schiphorst, Dees, Doek, Doesburg, Dölle, Van Driel, Dupuis, Eigeman, Essers, Van Gennip, De Graaf, Hamel, Hoekzema, Ten Hoeve, Holdijk, Jurgens, Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oye, Ketting, Klink, Koekkoek, Kohnstamm, Kox, Van der Lans, Van Leeuwen, Leijnse, Van der Linden, Linthorst, Luijten, Maas-de Brouwer, Meindersma, Meulenbelt, Middel, Van Middelkoop, Nap-Borger, Noten, Van den Oosten, Pastoor, Platvoet, Pormes, Putters, Van Raak, Rabbinge, De Rijk, Rosenthal, Russell, Schouw, Schuyer, Slagter-Roukema, Soutendijk-van Appeldoorn, Swenker, Sylvester, Terpstra, Van Thijn, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Wagemakers, Walsma, Werner, Westerveld, Witteman, Witteveen, Woldring en De Wolff,

en de heer Balkenende, minister-president, minister van Algemene Zaken en mevrouw Dekker, minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

**

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Van Heukelum, Lemstra, Tan en Helsing, wegens verblijf op de Nederlandse Antillen en Aruba;

Schuurman, wegens ziekte, ook volgende week.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst, die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

De **voorzitter**: Aangezien voor verdragen die ter stilzwijgende goedkeuring zijn voorgelegd, en voor twee voorgenoemen AMvB's, gedrukt onder de nrs. 29305 (R1744), 29306 (R1745), 29321 (R1746), 29313 (R1747), 29318 en 29358 de termijnen zijn verstreken, stel ik vast

dat wat deze Kamer betreft aan uitdrukkelijke goedkeuring van deze verdragen en voornemens geen behoefte bestaat.

Op verzoek van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Hoge Colleges van Staat stel ik voor, het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van de Hoge Colleges van Staat, Kabinet der Koningin, Kabinet van de Gouverneur van de Nederlandse Antillen en het Kabinet van de Gouverneur van Aruba (II) voor het jaar 2004 (29200-II) van de agenda af te voeren.

**

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat heeft geadviseerd, niet tot behandeling van Kamerstuk 29226 Partiële herziening Structuurschema Burgerluchtvaartterreinen over te gaan. Ik stel voor, dit advies te volgen.

**

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Ingekomen is een beschikking van de voorzitters van de Eerste en de Tweede Kamer der Staten-Generaal houdende aanwijzing van de heer Th.B.F.M. Brinkel tot lid van de Interparlementaire Commissie van de Nederlandse Taalunie in plaats van de heer J.J. Mastwijk. Deze beschikking ligt op de Griffie ter inzage. Ik stel voor, deze beschikking voor kennisgeving aan te nemen.

**

Daartoe wordt besloten.

*B

!Vacature plv. griffier!

Aan de orde is de benoeming van een plaatsvervangend griffier (EK A).

De voorzitter: Door mij worden tot stemopnemers benoemd het lid Jurgens, tevens voorzitter, en de leden Van der Linden, Hoekzema en Kohnstamm.

**

Bij de stemming, waaraan 65 leden hebben deelgenomen terwijl 68 leden de presentielijst hebben getekend, verkrijgt mevrouw Van Dooren 63 stemmen en zijn 2 stemmen ongeldig uitgebracht.

De **voorzitter**: Aangezien mevrouw Van Dooren de absolute meerderheid van stemmen op zich heeft verenigd, is zij benoemd tot plaatsvervangend griffier. Ik wens haar nu alvast van harte geluk met haar benoeming.

De beëdiging van mevrouw Van Dooren zal volgende week bij de aanvang van de vergadering plaatsvinden.

Ik dank de leden-stemopnemers van harte voor de door hen verrichte werkzaamheden.

**

*B

!Algemene Zaken!

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het ministerie van Algemene Zaken (III) voor het jaar 2004 (29200-III).**

De **voorzitter**: Ik heet de minister van Algemene Zaken van harte welkom in dit huis. Het is de eerste keer dit jaar dat hij hier aanwezig is. Ik neem aan dat nog vele keren zullen volgen.

**

De beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de heer Noten voor zijn maidenspeech.

**

*N

De heer **Noten** (PvdA): Voorzitter. Ik zal het u eerlijk bekennen: bij het voorbereiden van mijn maidenspeech had ik regelmatig last van een zenuwtoeval. Dat zou iets te maken kunnen hebben met de geschiedenis van dit Huis en het illustere gezelschap waarvoor ik deze toespraak mag houden. Ik vermoed echter dat het vooral iets te maken heeft met het onderwerp. Het is immers een buitengewoon ingewikkeld en risicovol onderwerp dat uitnodigt tot zwijgen. Waarom voelen wij ons zo onzeker bij zoiets als het WRR-rapport "Normen en waarden en de last van het gedrag"? Het is natuurlijk erg gemakkelijk om cynisch te zijn en er woordgrappen over te maken. Het is ook niet zo moeilijk om mensen met bepaalde standpunten te beschuldigen van intolerante fatsoensrakkerij. Er is al snel sprake van politiek opportunisme en dat alles onder het oog van de genadeloze media.

Toen ik mij dit alles realiseerde, had ik bijna de neiging om te zeggen: laat een ander het maar doen. Het onderwerp "normen en waarden" hoort echter thuis in de traditie van de sociaal-democratie. Wij zijn de uitvinders van de blauwe knoop. Ien Dales riep op tot een integere overheid en nog maar twee jaar geleden maakte ik mij druk in de campagne tegen de hufterigheid. Volgens mij hoort dit onderwerp ook thuis in de politieke arena. Ik kan mij niet voorstellen dat een politicus in staat is om zijn politieke idealen op een onpersoonlijke en waardevrije wijze uit te dragen. Het is geen digitaal beroep, je doet het omdat je gedreven wordt door je eigen waarden. Dat is naar mijn gevoel de essentie van het vak. Het is in ieder geval een van de redenen waarom ik politicus ben.

Er is dus aan de ene kant het risico van het opportunisme en het gemak waarmee het onderwerp kan worden afgedaan en aan de andere kant is er het gegeven dat het onderwerp thuishoort in onze traditie. Met het oog op het laatste wil ik dit onderwerp toch maar bespreken vandaag.

Een tweede vraagstuk bij het voorbereiden van mijn speech was dat mijn hoofd vol zat met gedachten en one-liners, maar niet of nauwelijks met structuur. Het was heel lastig voor mij om helder voor ogen te krijgen waar

het precies om gaat als wij spreken over normen en waarden. Dat is ook logisch, want wij leven in een pluriforme samenleving. Dat is niet alleen een feit, het is zelfs het vertrekpunt voor een democratische rechtsstaat dat die pluriformiteit wordt gerespecteerd. Hierbij is een legitimeringsvraag aan de orde: op grond waarvan ben ik in een pluriforme samenleving gerechtigd om bepaalde waarden boven andere te stellen? Wij zijn absoluut niet streng in ons begrippenkader als het gaat om normen en waarden. Het rapport van de WRR helpt ons daar overigens bij door onderscheid te maken tussen de publieke en private moraal. Afgelopen zaterdag hoorde ik een debat op de radio waaraan onder andere Jeltje van Nieuwenhoven en Gerda Verburg deelnamen. De woorden "normen" en "waarden" vlogen in een duizelingwekkend tempo door de ether. Binnen een paar tellen wist ik niet meer waarover het ging.

Het klonk heel indrukwekkend, maar ik wist niet meer waarover het ging. Met andere woorden: het gebrek aan strengheid bij het hanteren van dit soort begrippen maakt het moeilijk om daarop beleid te ontwikkelen.

Een derde probleem dat ik signaleer, noem ik maar het probleem van het glazen huis. Ik leg nu een verbinding met het ongevraagde advies van de Raad voor het Openbaar Bestuur en het rapport van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling. Wij zouden ons moeten aantrekken wat daarin naar voren wordt gebracht en dan doel ik op de wurggreep waarin media en politiek elkaar vasthouden; de onderlinge afhankelijkheid die steeds groter wordt. Uiteindelijk wordt het fenomeen geïntroduceerd van de mediademocratie die ons om allerlei redenen verleidt tot emotiepolitiek. Een mediademocratie die ons verleidt om vaak te snel en onvoldoende onderbouwde stellingen te nemen. Een mediademocratie die ons schijnbaar in staat stelt om een opvatting te hebben over een rapport van 4500 bladzijden nog voordat het is uitgebracht. Het überhaupt hebben van een opvatting is schijnbaar zo belangrijk dat de kwaliteit van die opvatting er minder toe doet.

Dit brengt mij op de stelling dat die mediademocratie ons steeds meer verleidt tot emotiepolitiek. Emotiepolitiek maakt een overheid onvoorspelbaar. Een onvoorspelbare overheid wordt op termijn als onbetrouwbaar beleefd en een overheid die als onbetrouwbaar wordt beleefd, zal moeite hebben om haar gezag te handhaven in een discussie over normen en waarden.

De invloed van de media is echt groot. In vijf minuten tijd kunnen reputaties worden gebroken of partijen worden gelanceerd met 10 zetels. Ik weet dat het riskant is om dit hier te zeggen, maar ik ben van mening dat wij af moeten van de -- misschien wel romantische -- gedachte dat de media in deze tijd nog steeds in staat zouden zijn tot een onafhankelijke en objectieve nieuwsgaring. Is het niet zo dat die media langzaam maar zeker nieuws als product op de markt moeten brengen en dat de inhoud van dit nieuws uiteindelijk mede wordt bepaald door de vraag van de klant? Daarmee wordt de politieke agenda uiteindelijk afhankelijk van opkomende emoties in de samenleving.

Toen ik dit betoog voorbereidde, meende ik eerst dat ik het zou moeten larderen met voorbeelden en er zijn

voorbeelden genoeg. Wij hebben op dit moment de affaire-Oudkerk. Ik herinner verder aan de uitspraken van de burgemeesters Ter Horst en Leers over de integriteit van het ambtenarencorps en de proefballon over een kooi voor winkeldieven. Tijdens de discussie in de fractie merkte ik dat het erg moeilijk is om binnen een fractie tot dezelfde opvatting te komen over dit soort casussen. Dit is ook logisch, want bij de behandeling van dit soort casussen loopt de privé opvatting over moraal voor een belangrijk deel dwars door de publieke opvattingen over moraal. Dit kan ook niet anders, want wij zijn mens en politicus. Dit heeft mij ertoe gebracht om die casussen hier maar niet naar voren te brengen, want de kans dat ik dit op correcte wijze zou doen, is heel klein.

Ik probeer hiermee te zeggen dat een deel van de complexiteit voortvloeit uit het feit dat een voor de hand liggende eenduidigheid in de opvattingen over moraal -- een soort vanzelfsprekende logica -- ontbreekt.

Een andere invalshoek voor de discussie zou kunnen zijn dat de waarden van de overheid tot uitdrukking komen in het beleid dat zij voert. Je zou kunnen zeggen dat de waarden van de overheid tot uitdrukking komen in de wijze waarop wij een Bijstandswet vormgegeven, in de vraag of wij erin slagen de wachtlijsten in de zorg weg te nemen of een behoorlijke armoede- en daklozenbeleid te voeren. Als wij dat doen, lopen wij het risico dat de politieke discussies die vervolgens ontstaan, niet veel verder komen dan de gebruikelijke. Hooguit wordt daar een snuffje morele superioriteit aan toegevoegd dat het debat alleen maar onaangenaam maakt in plaats van ons verder te helpen.

Maar als ik niet oppas, dan zal mijn betoog tot helemaal niets leiden. Ik heb nu wel een aantal onzekerheden en complexiteiten opgesomd, maar ooit moet je toch tot een conclusie komen. Ik kan in ieder geval niet de conclusie trekken -- en ik hoop dat dit voor meer aanwezigen geldt -- dat er nu behoefte is aan harde actie op het gebied van normen en waarden. Ik zie nu de volgende oplossing opdoemen: stevige waarden definiëren, vervolgens effectieve normen ontwikkelen, het zootje implementeren en klaar! Ik denk dat dit niet werkt. Sterker nog, een dergelijke benadering vind ik een bedreiging van onze democratische rechtsstaat, want ze ontkent de ontwikkeling van waarden en de pluriformiteit van de samenleving.

Natuurlijk, fatsoen moet je doen en individuen moeten in de publieke ruimte kunnen worden aangesproken. Dat kan goed met een fraai Postbus 51-beleid. Maar daar gaat het mij niet om, ik wil uiteindelijk toe naar de vraag welke interventies en acties wij plegen op het niveau van de publieke moraal zelf. Daarbij ga ik ervan uit dat waarden niet worden opgelegd -- volgens mij is dat niet mogelijk met waarden -- maar dat ze worden voorgedaan. Volgens mij zijn ze geen legitimering voor een normatieve en repressieve overheid, maar zijn ze -- of zouden dat moeten zijn -- een motor van de beschaving: waarden ontwikkelen zich en brengen ons verder. Met een dergelijk vertrekpunt zou ik op zoek moeten zijn naar waarden die ons als bestuurders en politici verbinden, niet naar waarden die ons scheiden -- in dergelijk politiek handwerk zijn we immers aardig bedreven! En dat alles in de wetenschap dat de samenleving niet maakbaar is. Als

politicus probeer ik dat feit zo veel mogelijk te ontkennen: de samenleving is niet maakbaar, maar ik vind haar wel maakbaar -- als politicus leef ik met die paradox.

Ik realiseer me dat het kabinet nog geen standpunt heeft over het WRR-rapport. Desondanks breng ik het onderwerp nu naar voren, omdat ik verwacht dat ik, als ik op dat kabinetsstandpunt wacht, uiteindelijk slechts daarop zal reageren. Ik zal daar dan ongetwijfeld ook veel kritiek op hebben, daar ben ik nu eenmaal goed in. Ik denk echter wel dat de kans groot is dat ik dan ook door het vraagstuk heen schiet en het niet echt te pakken krijg. Daarom stel ik het in een eerdere fase aan de orde en sluit ik af met een aantal ideeën. Ik stel er prijs op als de minister-president erop reageert, als hij zich daartoe in staat acht.

Een van de ideeën die mij zeer aanspraken in het rapport van de commissie voor de toekomst van de overheidscommunicatie was de gedachte van de burger als coproductent. Dat idee was inspirerend, omdat het laat zien dat normen en waarden niet slechts iets zijn wat je oplegt, maar iets zouden kunnen zijn wat samen met burgers wordt ontwikkeld. Ik heb het weer niet over normen en waarden als eenvoudig gedrag, maar als onderdeel van beleidsontwikkeling. Dat is een voor mij inspirerende gedachte.

Een tweede opmerking maak ik naar aanleiding van het rapport van de Raad voor het Openbaar Bestuur. Deze pleit voor een grotere onafhankelijkheid van regering en departementen ten opzichte van de media en doet daarvoor naar mijn mening verregaande voorstellen: regels voor de omgang met de media, maar ook voor de creatie van een eigen politieke agenda. Ook die gedachte vind ik inspirerend en zou ik willen uitwerken, omdat ik denk dat onze afhankelijkheid van de media de kwaliteit van ons bestuur langzamerhand steeds meer onder druk zet.

Ik kom op het rapport van de Wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid waarin naar mijn gevoel een prachtige analyse en een prachtig begrippenkader worden aangereikt. Met het rapport wordt de politiek ruimte geboden om het debat verder aan te gaan. Dat lukt echter alleen als wij erkennen dat wij in een pluriforme samenleving leven en dat dat goed is. Sterker nog, het instandhouden van die pluriformiteit is een van onze opdrachten. Verder moeten wij dat debat buiten de actuele politiek durven te voeren. Ik weet dat dit haaks staat op gedachten over de transparantie van de overheid, maar ik ben ervan overtuigd dat het soms nodig is om in veilige intimiteit discussies met elkaar te voeren om echt verder te komen. Dit betekent ook dat wij de grenzen van de verschillende politieke partijen moeten doorbreken. Het grootste risico is dat het debat wordt gemonopoliseerd. Het op een na grootste risico is dat het debat wordt geridiculiseerd. Daarmee komen wij niet verder. Overigens zitten wij in een huis waarin dat debat gevoerd moet kunnen worden.

Ik formuleer hier geen eisen aan de burger; ik geef niet aan dat mensen niet harder mogen rijden dan 120 km per uur want ik hoop dat dat bekend is. Ik formuleer hier eisen aan onszelf. Ik ben echt van mening dat waarden moeten worden voorgedaan. Als je invloed wilt hebben op het gedrag van anderen, moet je allereerst je eigen gedrag

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

---

aanpassen. Ik hoor graag van de minister-president een reactie op dit standpunt.

De **voorzitter**: Ik feliciteer u van harte met uw maidenspeech. Het is maar weinigen gegeven, eenmansfracties daargelaten, om als fractievoorzitter een maidenspeech uit te spreken.

Het lidmaatschap van de Senaat is weliswaar uw eerste politieke functie, maar het is bepaald niet de eerste keer dat u een rol vervult in het openbare leven. In de eerste tien jaar van uw loopbaan heeft u gewerkt in de vakbeweging, aanvankelijk als beleidsmedewerker en uiteindelijk als bestuurder in de FNV. Dit bepaalde in belangrijke mate uw publieke profiel. Vervolgens hebt u gedurende negen jaar in het bedrijfsleven diverse directiefuncties vervuld. U werd daarin vaak gekarakteriseerd als "oud-vakbondsman". In de verschillende functies gaf u er de voorkeur aan om onconventionele stappen te zetten of om op onorthodoxe wijze uw standpunten weer te geven, vaak tot verrassing van uw gesprekspartners en vaak met een onverwacht resultaat. In de Volkskrant van 7 januari jongstleden hebt u hierover gezegd: "Ik dacht altijd precies de andere kant op als mijn collega's". Voor een Kamerlid met 74 collega's en een fractievoorzitter met 18 collega's is dat een bijzonder uitdagende eigenschap.

Recentelijk was u veelvuldig in de publiciteit vanwege uw aangekondigde vertrek als directeur van NS Reizigers per 1 maart aanstaande. Wij prijzen ons gelukkig met het door uzelf in al die interviews geschetste perspectief voor de nabije toekomst: meer tijd voor de politiek, in het bijzonder voor de Eerste Kamer. Ik wens van ganser harte dat de komende periode voor u, en dus ook voor deze Kamer, een heel vruchtbare zal zijn.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*N

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Voorzitter. In mijn bijdrage aan deze begrotingsbehandeling sta ik stil bij twee thema's. Het eerste is het debat over normen en waarden. Mijn voorganger, die ik graag feliciteer met het houden van zijn maidenspeech, heeft hierover al het een en ander gezegd. Het tweede onderwerp, waarbij ik wat korter zal stilstaan, is de monarchie oftewel het koninklijk huis. Scherpzinnigen maken daartussen wel eens een onderscheid; ik overigens niet. Ik vind het jammer dat lang niet alle fracties zich voor dit debat hebben ingeschreven, hoewel dit de eerste mogelijkheid is in twee jaar voor het houden van een beleidsdebat over deze toch niet onbelangrijke portefeuille. Het valt natuurlijk op dat de fracties van de regeringspartijen zich geen van allen hebben ingeschreven. Ik weet niet zo goed welke conclusie ik daaraan moet verbinden, maar ik hoop niet dat zij de portefeuille van de minister van Algemene Zaken niet belangrijk genoeg vinden.

Mevrouw **Van den Broek-Laman Trip**: Het is mij opgevallen dat de fractie van GroenLinks constant afwezig

was bij de vergaderingen van de commissie voor Algemene Zaken en Huis der Koningin, waarin dit debat is voorbereid.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Is dit nu een substantiële interruptie? Ik ben de woordvoerder op dit onderwerp; ik had toen ongetwijfeld iets te doen in deze plenaire vergaderzaal. De opmerking van mevrouw Van den Broek doet mij echter deugd, want zij suggereert daarmee: Platvoet, als je er wel bij was geweest, hadden de hazen misschien anders gelopen. Ik knoop dat in mijn oren voor volgend jaar!

Voorzitter. Het herstel van normen en waarden is een belangrijk aandachtspunt voor de minister-president en het kabinet, zoals te lezen valt in de beleidsagenda van de begroting van het ministerie van Algemene Zaken. Het debat hieromtrent is een van de grootste mystificaties van onze tijd. Vele pennen zijn in beweging gebracht en de opvattingen waaiden alle kanten uit. Het kabinet en met name de minister van Algemene Zaken doen daar ijverig aan mee. Tot nu toe is er echter weinig coherenten of substantieels naar voren gebracht.

De verleiding is groot om het debat voluit te voeren. Het in hoofdlijnen uitstekende rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid biedt daartoe voldoende stof. De informele norm in het parlementaire verkeer is echter dat de regering eerst met een standpunt moet komen voordat de discussie in volle hevigheid kan losbarsten. Ik heb er niet veel moeite mee om mij enigszins aan deze informele norm te conformeren, temeer daar wij nu niet in een volledige bezetting van deze Kamer het debat kunnen voeren. Toch wil ik enkele opmerkingen maken over dit onderwerp. Ik nodig de minister-president uit om deze opmerkingen mee te nemen in het nog op te stellen regeringsstandpunt.

Het is een sociologisch abc'tje dat het tamelijk onzinnig is om normen en waarden in een adem te noemen als onderling uitwisselbare begrippen. Toch gebeurt dit volop, ook door het kabinet. Dat heeft in onze opvatting geleid tot een Babylonische spraakverwarring over dit onderwerp. De WRR fileert die begrippenhutspot vrij bekwaam en vrij genadeloos. Als de regering enige intellectuele eigenwaarde heeft, gaat zij daar in haar reactie op in. Ik nodig de minister-president bij dezen uit om dit te doen. Het meest relevante en meest politieke punt is natuurlijk de opvatting van de regering – die ook nog eens expliciet in de voorliggende begroting wordt vermeld – dat het om een herstel van normen en waarden gaat. Als het hierbij gaat om geformaliseerde normen die in wetgeving zijn uitgedrukt, doet dit onmiddellijk de vraag rijzen welke wetgeving deze regering wil terugdraaien of herstellen.

Welke concrete voorstellen kunnen wij verwachten? Wordt de doodstraf weer ingevoerd? Wordt het homohuwelijk afgeschaft? Wordt prostitutie verboden? Zo kan ik natuurlijk nog wel tig zaken noemen. Ik vind dat de opdracht die regering zichzelf op dit punt heeft gesteld, om concrete voorstellen vraagt.

Ook het herstel van waarden wordt aangekondigd. Dat is een ultieme ambitie van de maakbaarheid van de samenleving, die de door links gepropageerde

maakbaarheid enigszins doet verbleken. Links, en soms ook anderen, streeft naar een rechtvaardige inkomensverdeling, een solidaire buitenlandse politiek en een stringent, duurzaam milieubeleid. Als het om dit type maakbaarheid gaat, wil het kabinet blijkbaar ordonneren in de hoofden en harten van mensen. Dat lijkt mij een lastige opdracht, want waarden en waardestelsels zijn in een pluriforme en multiculturele samenleving per definitie divers en dynamisch. Natuurlijk zijn geformaliseerde waarden een groot goed, bijvoorbeeld in onze Grondwet, hoewel natuurlijk terecht een discussie kan plaatsvinden over een wijziging van de Grondwet. Daarbuiten zijn er evenwel nog vele waarden en waardestelsels waarover de meningen kunnen verschillen. Ik noem bijvoorbeeld de jongerenclub van Evangelische Omroep en de gay scene in Amsterdam, of republikeinen en monarchisten, of agnosten en gereformeerden. Zij hebben niet alleen verschillende opvattingen en streven ongetwijfeld ook verschillende normen na, maar zij hangen bovendien uiteenlopende waarden aan. Dat geldt zelfs op het gebied van een zo hoogaangeschreven en algemeen aanvaarde waarde als de democratie. Wat voor de republikein een uiterst ondemocratisch toefje is op de democratische rechtsstaat, namelijk het feodale voorrecht van één familie om het staatshoofd te leveren, is voor de ander geen enkel probleem. Wat dat betreft vind ik het komisch om op te merken dat de drie partijen die gezamenlijk een coalitie vormen, alledrie de D van democratie in hun partijnaam hebben staan. Kortom, mijn vraag is welke waarden de regering denkt te herstellen in deze samenleving en op welke manier zij dat denkt te doen zonder een dominee, een pastoor of een zedenmeester in elk woonblok aan te stellen.

Natuurlijk moeten de formele normen, die in wetten zijn vastgelegd, worden gehandhaafd. De belangrijkste bijdrage die de overheid zelf aan het debat kan leveren, is om hieraan te werken. De WRR schrijft dat ook in een van zijn twee hoofdconclusies: "De overheid heeft een primaire taak in het tegengaan van gedrag dat wettelijke normen schendt". Het grote probleem dat daarbij onmiddellijk om de hoek komt kijken, is dat de overheid soms ook zelf formele normen overschrijdt of laat overschrijden. Wij kennen allemaal het debat over de handhaafbaarheid of de onhandhaafbaarheid van wet- en regelgeving, die soms tegenstrijdig is en soms te ingewikkeld. Zij verandert soms te snel of sluit niet aan bij het rechtsgevoel van een groot deel van de bevolking, of zij is een uitdrukking van onwerkbare, politieke compromissen. Wij vinden dat de regering in haar reactie scherp moet aangeven op welke manier zij met dit dilemma denkt om te gaan, als zij ook anderen in de samenleving op dit punt de maat denkt te kunnen nemen. Wij nodigen haar daartoe uit.

De tweede hoofdconclusie van de WRR is dat openbaargezagsdragers zelf het voorbeeld moeten geven van een integer openbaar bestuur. De heer Noten sprak er ook over. Het was komisch: wij hadden in onze fractie een discussie over de vraag of wij Oudkerk moesten noemen of niet. Eigenlijk vonden wij dat het punt in feite alweer geschiedenis was en dat wij het maar niet moesten doen. Maar goed, de heer Noten kwam er zelf ook mee en het is een voorbeeld van de manier waarop het niet moet. Het is

gemakkelijk om de kwestie bij lokale bestuurders te zoeken; laat ik dat niet doen. Het probleem doet zich ook voor bij het landelijk beleid. Wij hebben natuurlijk de bouwfraudes gehad en de gebroken beloftes. In dit huis en in de Tweede Kamer is gedebatteerd over de compensatie van koopkrachtverlies van mensen met een lager inkomen. Een voorbeeld van internationale politiek is het standpunt van het kabinet over de inval in Irak en het steunen van de leugens van Blair en Bush. Als er een debat wordt gevoerd over de integriteit van anderen en die van de overheid, is het niet verwonderlijk dat er ogenblikkelijk een spanningsveld ontstaat. Wij vinden dat de regering zich hiervan rekenschap moet geven en erop moet terugkomen.

Vooralsnog valt er voor GroenLinks één lijn te distilleren uit de onsamenvangende manier waarop het kabinet met dit debat omgaat. Op een omslachtige manier wordt geprobeerd een neoconservatieve agenda erdoor te drukken. Ik wil dat graag laten ontkennen door de minister-president.

De minister-president is niet voor niets door de Edmund Burke-stichting uitgeroepen tot de conservatieve politicus van het jaar. Edmund Burke is de wetenschapper die zijn sporen heeft verdiend door principieel en consequent voortdurend stelling te nemen tegen de verworvenheden van de Franse revolutie. Dat kan ik van een AR-man nog wel volgen, maar dat ook D66 en de VVD zich op sleeptouw laten nemen zou toch wel van een opmerkelijke politieke draai getuigen, als het tenminste gebeurt, want ik moet nog voorzichtig zijn met mijn oordeel.

Ik daag de regering uit duidelijk te maken welke wetten wij moeten afschaffen, hoe het nu precies zit met waarden die moeten veranderen en wat ervoor moet terugkomen. De heer Noten zei dat het debat niet te concreet gevoerd moet worden, maar als het niet concreet wordt gevoerd, blijft het een eeuwig zwabberend debat. Ik nodig de regering uit om het in VBTB-termen te gieten, zodat wij duidelijke doelstellingen en concreet af te rekenen resultaten in het dossier krijgen.

Het koningshuis heeft het in de afgelopen periode zwaar te verduren gehad. Het zou vreemd zijn als daar geen enkele opmerking over werd gemaakt. Ik neem die verantwoordelijkheid graag op mij. Zowel de Marguerita-als de Mabel-affaire heeft, ieder op eigen wijze, duidelijk gemaakt wat voor een anachronisme de monarchie eigenlijk is. De ministeriële verantwoordelijkheid voor het koningschap, die ik zou willen bestempelen als een negentiende eeuwse staatsrechtelijk slimmigheidje, blijkt in de eenentwintigste eeuw in toenemende mate onhoudbaar. In onze open maatschappij, waarin zij die zich koning, prins of prinses laten noemen steeds mondiger en assertiever worden, is de ministeriële verantwoordelijkheid in toenemende mate een dwangbuis geworden. Het is een dwangbuis voor hen die in de glazen kooi zitten en, nog erger, een dwangbuis voor ministers die zich als lakeien laten sturen door het staatshoofd.

In de Mabel-affaire had het er alle schijn van dat de minister-president zich, na een aarzelend en veel bekritiseerd begin, de laatste rol, zich laten sturen door het staatshoofd, niet heeft aangemeten. Daar is uitgebreid over gediscussieerd in de Tweede Kamer. Ik zal dat hier niet herhalen. Ik overdrijf misschien, maar hij heeft zich toch

behoorlijk fors opgesteld en een eigen lijn getrokken. Dat vind ik op zichzelf te waarden.

Rond de kerst verscheen een artikel in de Volkskrant, met een reconstructie van de gang van zaken. Als dat klopt, inclusief de lichte ergernis die dat ten paleize in de Haag heeft opgeroepen, heb ik daar wel waardering voor. Ik hoop dat de minister-president die waardering in ontvangst wil nemen.

Ik heb nog wel een vraag over al die besloemingen. Kan de minister-president bij benadering aangeven hoeveel tijd het koningshuis hem in 2003 eigenlijk heeft gekost?

Hij hoeft dat niet in minuten uit te drukken; laten wij het afmaken op dagdelen.

De ministeriële verantwoordelijkheid wordt minder belangrijk en kan praktisch verdwijnen als de politieke rol van het monarchale staatshoofd wordt teruggedrongen: geen rol meer in de kabinetsformatie, geen deel meer uitmaken van de regering en ontheffing van de drukkende plicht tot het uitspreken van de Troonrede. Ik zeg dan niets nieuws, want het zijn al langer circulerende voorstellen die ook door andere partijen, zoals D66 en de vice-minister-president, zij het toen nog in een andere functie, zijn gedaan. Ik moet die vraag toch stellen, want ik ken de minister-president ook als een intellectueel. Ziet hij de kwetsbaarheid van de monarchie in de 21ste eeuw op dit punt? Als dat het geval is, zoals ik natuurlijk hoop, welke conclusie trekt hij daar dan uit?

Tot slot. Het eigengereide optreden van de Koningin dan wel van haar kabinet in de Margarita-affaire heeft ertoe geleid dat het Kabinet der Koningin politiek en beheersmatig onder de minister van Algemene Zaken komt te vallen. De Tweede Kamer heeft dat via een amendement geregeld en de regering is niet gaan dwarsliggen. In de schriftelijke voorbereiding van deze begrotingsbehandeling is daar nog eens op teruggekomen. Ook het antwoord laat hierover geen misverstand bestaan, maar de strijd wordt taai gevoerd. Wij lezen in de Volkskrant dat de directeur van het Kabinet der Koningin van mening is dat hij niet ondergeschikt is aan de secretaris-generaal van Algemene Zaken maar nevensgeschikt. In de antwoorden op vragen van de Tweede-Kamerleden Kalsbeek en Van Aartsen bevestigde de minister-president deze lezing. Het argument was dat maatwerk noodzakelijk is en dat het Kabinet der Koningin het ambtelijk orgaan is dat de Koningin als lid van de regering in haar constitutionele taken ondersteunt. Dat moge allemaal zo zijn, maar dat verklaart niet wat erop tegen is om het Kabinet der Koningin in de normale ambtelijke hiërarchie in te passen. Misschien dat de minister-president bij deze laatste prangende vraag ook nog helderheid kan verschaffen.

*N

De heer **Kox**(SP): Voorzitter. Ik heb 5 minuten spreektijd opgegeven. Dat gebeurde niet uit gebrek aan respect voor de minister van Algemene Zaken, maar omdat wij deze spreektijd ook weer moeten afzetten bij de spreektijden bij andere begrotingen. Als ik een enkele minuut langer praat, dan is dat alleen maar uit respect voor de minister. Dan

kan ik wellicht ook nog reageren op wat de heer Platvoet allemaal gezegd heeft.

De **voorzitter**: Als dat bij één minuut blijft, sta ik dat toe. Daarna grijp ik echt in.

**

De heer **Kox** (SP): Voorzitter. Formeel vraagt de minister van Algemene Zaken hier toestemming om 52 mln uit te geven ter bevordering van de eenheid van het algemeen regeringsbeleid. Je zou dan kunnen zeggen: voor het geld hoeft je het niet te laten. Als je die doelstelling kunt bewerkstelligen of althans iets dichterbij kunt brengen voor 52 mln, dan is dat een fraaie zaak, zeker als wij dan ook nog naar de beleidsagenda kijken. De minister van Algemene Zaken stelt zich in 2004 ten doel om werk te maken van het herstel van waarden en normen. Als je daarop een particuliere aannemer laat inschrijven, dan zal blijken dat die dat niet voor 52 mln doet. Het is dus een ambitieus voornemen. Daarnaast wil hij ook nog iets doen aan innovatie en het Nederlands voorzitterschap. Ik zal kort ingaan op het herstel van normen en waarden. Over de innovatie zwijg ik vandaag maar. Ik heb straks nog een enkele opmerking over het Nederlands voorzitterschap. Tot teleurstelling van Leo Platvoet zal ik het niet over het koningshuis hebben, maar nog wel een enkele opmerking maken over koningshuizen. Ook dat valt immers onder de portefeuille van deze minister.

Ik vind het terecht als in deze Kamer aan de minister van Algemene Zaken vragen worden gesteld over het herstel van waarden en normen: wat gaat dat worden, waar denkt hij aan, hoe denkt hij dat concreet te maken, wat verwacht hij van de burgers? In die zin zijn de vragen van de fractievoorzitter van de PvdA op hun plaats. Ik sluit mij daar graag bij aan. Ik vind echter ook dat deze Kamer naar zichzelf mag kijken. Ook wij mogen aangeven wat onze waarden en uitgangspunten zijn waarop wij ons baseren. Niet alleen de minister-president en de regering moeten steeds zeggen hoe het moet, maar ook het parlement mag aangeven waarop het zich baseert. Eerlijk gezegd hoop ik dat de fractievoorzitter van de PvdA in tweede termijn antwoord geeft op een deel van de vragen die hij in eerste termijn stelde. Wat zijn bijvoorbeeld de waarden waar de PvdA-fractie het werk van het parlement aan afmeet en daarmee de politiek die in dit land bedreven wordt? Wat zijn de uitgangspunten waar je volgens de PvdA-fractie, maar ook volgens andere fracties in dit huis niet mag aankomen? Mijn partij heeft die enige jaren terug gedefinieerd. De centrale waarden zijn volgens haar een uitkristallisatie van een eeuwenlange ontwikkeling van de beschaving, menselijke waardigheid, de waardigheid van mensen en de solidariteit tussen mensen. Ons daarop baserend, proberen wij de maat te nemen van wat er gebeurt, en van wat wij zelf doen. Ik hoor in tweede termijn dus graag hoe de partijen hier zelf tegen aankijken, anders wordt het ook wel al te gemakkelijk. Het is echter wel hun goede recht om aan de regering, die dit punt op de beleidsagenda heeft gezet, te vragen hoe zij dit ziet, hoe zij dit wil concretiseren en wat er in 2004 gaat gebeuren. Er staat dat er een programma gestart gaat worden, dat een en ander in de overige begrotingen zal doorwerken en dat de

Rijksvoorlichtingsdienst de burgers erbij zal gaan betrekken. Kan de minister-president ons daar iets meer duidelijkheid over geven?

Misschien kan hij, net zoals dat in een ziekenhuis gebeurt -- daar wordt vooral gezegd wat iemand niet heeft -- ook zeggen wat er in 2004 vooral niet moet gebeuren op het terrein van waarden en normen. Welke dingen willen wij vooral niet hebben? Ik zeg dit natuurlijk niet zo maar. Uit alle peilingen die in dit land gehouden worden -- dat zijn er nogal wat -- blijkt dat de overgrote meerderheid van het volk vindt dat de boel een beetje bij elkaar moet blijven, dat de verhoudingen in evenwicht moeten blijven en dat de inkomensverschillen wat minder moeten worden dan zij nu zijn. Wat betekent dit concreet in het licht van de mededeling vandaag op teletekst dat alleenstaande AOW'ers er dit jaar 2,8% in koopkracht op achteruitgaan? Dat vloekt met de algemene waarden. Zijn dit zaken die wij volgens de minister-president dit jaar juist moeten voorkomen of is hij zo ruim van begrip dat hij dit er wel onder kan verstaan? Ik hoor dus graag een wat concretere schets van wat er op het gebied van de waarden en normen te gebeuren staat en wat er vooral niet moet gebeuren. Ik denk ook dat de regering zich moet realiseren dat, als zij de burgers mee wil krijgen, het beleid dat gevoerd wordt, hen daar ook toe moet inspireren. Ik heb het idee dat het beleid dat op dit moment gevoerd wordt, mensen eerder afschrikt en de andere kant op doet kijken dan dat het de mensen een gevoel van betrokkenheid geeft. Wellicht kan de minister-president mij ervan overtuigen dat ik dat te eenvoudig zie.

Ik heb al gezegd dat ik een opmerking zou maken over het voorzitterschap van de Europese Unie. Wij zijn natuurlijk erg trots als wij dat mogen doen, maar wij hebben er wel een klus bij gekregen, namelijk het alsnog op orde brengen van de Europese grondwet. Hoe denkt de minister-president die klus te gaan klaren? Maakt hij zich, met anderen, trouwens geen zorgen? Degene die de klus moet klaren, staat namelijk meestal achteraan bij het gerealiseerd krijgen van de eigen wensen. Ziet de minister-president dat probleem ook? Is het mogelijk om dit op een creatieve wijze te omzeilen, bijvoorbeeld door de Europese grondwet nog een half jaar door te schuiven? Ik ben benieuwd wat wij gaan doen en of dat invloed heeft op de begroting. Mogelijk moet dit leiden tot een wijziging van de begroting, omdat dit nog niet bekend was toen de begroting werd vastgesteld.

Mijn laatste punt betreft de koningshuizen. In de toelichting op de begroting wordt melding gemaakt van het verzoek van de Tweede Kamer om de paleizen die wij in dit land hebben, wat ruimer open te stellen, opdat wij daar weliswaar geen mede-eigenaar van kunnen worden, maar daar toch wel mede in kunnen kijken. De reactie die een door de regering ingestelde onderzoekscommissie hierop gegeven heeft, is een beetje matig. Daarin staat dat het wel mooi zou zijn, maar dat het niet kan vanwege de veiligheid. Laatst was ik in Brussel en daar mag je wel in het paleis van de koning rondlopen. Heeft hij het op een andere manier opgelost dan wij? Vindt de minister-president het zelf niet ook iets te gemakkelijk om al die paleizen maar niet open te stellen? Naast de drie woonwerkpaleizen worden nog een heleboel andere paleizen genoemd die ook niet opengesteld zouden kunnen

worden. Dat lijkt mij echter niet de bedoeling van de Tweede Kamer. Ik zou het dan ook op prijs stellen als de minister-president daar op creatieve wijze nog een oplossing voor zoekt, opdat er meer mensen kunnen meegenieten van dit deel van zijn portefeuille.

De beraadslaging wordt geschorst.

De **voorzitter**: De beraadslaging zal worden voortgezet na de eerste termijn van de zijde van de Kamer over wetsvoorstel 28777.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Huursubsidie!

Aan de orde is de behandeling van:

het wetsvoorstel Wijziging van de Huursubsidiewet en enkele andere wetten (Introductie van een nieuwe procedure voor huurders die een aanvraag om toekenning van huursubsidie indienen) (28777).

De beraadslaging wordt geopend.

*N

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter. Huursubsidie is helaas hard nodig in dit land om ervoor te zorgen dat ook mensen met een laag inkomen een fatsoenlijke woning kunnen hebben. Noem het een kwestie van waarden en normen; wij hebben het er net uitgebreid over gehad. De minister is het komende jaar onder meer van plan om de basishuur voor huursubsidie met 12 euro per maand te verhogen. Is de minister van mening dat het aanbod van sociale huurwoningen in het afgelopen jaar zo is verbeterd dat dit een beperking van de huursubsidie rechtvaardigt?

Dat brengt mij bij de wijziging van de Huursubsidiewet waar wij het vandaag over zullen hebben. De minister heeft duidelijk haar ideologische vingerafdrukken op deze wet achtergelaten. Zij ziet graag dat de Rijksoverheid terugtreedt en doet een beroep op eigen verantwoordelijkheid van mensen en instellingen, in dit geval huurders, verhuurders en gemeenten. Naar de opvatting van mijn fractie tonen de voorgestelde wijzigingen van de Huursubsidiewet echter ook hoe gemakkelijk het beroep op eigen verantwoordelijkheid kan verworden tot vrijblijvendheid. Daar wil ik vandaag graag met de minister over spreken.

Voor het krijgen van huursubsidie is een huurder afhankelijk van allerlei instanties, zoals de Belastingdienst, de gemeentelijke basisadministratie en de verhuurder die het ministerie de zogenaamde brongegevens moeten aanleveren. Deze instanties, zo stelt de minister, zijn zelf verantwoordelijk voor de kwaliteit van de brongegevens.

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Dat is natuurlijk erg mooi. Het probleem is echter dat niet deze instanties, maar de aanvragers van huursubsidie de dupe zijn als deze gegevens niet blijken te kloppen. Vooral het ontbreken van de inkomensgegevens heeft de afgelopen jaren veel aanvragers gedupeerd. Ook wijzigingen in de Huursubsidiewet in het verleden hebben veel mensen gedupeerd. Het heeft geleid tot chaos en die toestand komt het ministerie nu voorzichtig te boven. In de brief van 2 september meldde de minister dat het aantal beperkte huursubsidieberichten, waarop dus nog gegevens ontbreken, terugliep van 229.000 in het subsidiejaar 2002-2003 tot 93.000 in 2003-2004. Het probleem is dus substantieel kleiner geworden. Desondanks verkeren nog steeds bijna 100.000 huishoudens in onzekerheid. Vindt de minister dit een aanvaardbaar aantal?

Verder is er volgens de memorie van antwoord aan deze Kamer nog steeds een grote achterstand in de verwerking van bezwaarschriften: ruim 4000 met betrekking tot het voorgaande subsidiejaar en ruim 3000 voor het huidige subsidiejaar. De minister heeft beloofd dat de achterstand op 1 juli van dit jaar zal zijn ingelopen tot "een aanvaardbaar niveau". Nu weet ik niet precies welk niveau voor de minister aanvaardbaar is. Kan zij cijfers noemen?

In het tijdvak 2002-2003 liep het percentage foute gegevens dat door de belastingdienst werd aangeleverd op tot 20. Op basis van historische cijfers, zo schrijft de minister in de memorie van toelichting op dit wetsvoorstel, is bekend dat in de toekomst het aantal nog ontbrekende inkomens circa 1% zal bedragen. Hoe komt de minister, zo is mijn vierde vraag, aan de historische wijsheid dat het ongeveer 1% zal zijn? Mijn fractie denkt dat die 1% wat aan de hoge kant is, maar dan nog. Bij een jaarlijks aantal aanvragen van ongeveer 200.000 spreken wij bij een percentage van 1 nog altijd over 2000 gedupeerde huishoudens; een fikse aantal. De minister schrijft in de memorie van antwoord aan deze Kamer niet te kunnen nagaan of individuele huishoudens door problemen met de aanvraag van huursubsidie in ernstige financiële problemen zijn geraakt.

Ik wilde in deze zaak de minister graag de helpende hand bieden. Speciaal voor dit debat heb ik op internet een discussie geopend. Mensen konden mij daar melden welke problemen zij hebben met het aanvragen van huursubsidie. De reacties waren erg veelvuldig, wat natuurlijk al opmerkelijk is, maar ook zeer divers. Ik zal geen lange lijst geven, maar wil de minister wel enkele voorbeelden aan de hand doen. De gemeente waar Ruud woont, deed bijna een jaar over het behandelen van zijn aanvraag voor bijstand waardoor hij geen huursubsidie kreeg. Ad's huursubsidie werd stopgezet, omdat hij niet had gereageerd op een brief van het ministerie van VROM, die naderhand nooit bleek te zijn verstuurd. Nel werd ten onrechte gesommeerd huursubsidie terug te betalen, omdat de communicatie tussen de belastingdienst en de IBG niet goed verliep. Celia beklagt zich dat zij problemen kreeg met het ministerie van VROM, omdat het ministerie herinneringen naar een nieuw, maar brieven naar een oud adres stuurde. Inge meldde dat haar huursubsidie werd stopgezet, omdat zij het inkomen van haar dochtertje over 2001 niet had opgegeven, terwijl het kind in 2002 werd geboren. Jacqueline kreeg geen huursubsidie omdat zij niet

zou bestaan. Haar geboortjaar was foutief ingevoerd als 1975. Zij slaagde er niet om dat te veranderen in haar echte geboortjaar 1979. Harry ten slotte werkt in de psychiatrische thuiszorg en meldt dat mensen in die sector vaak huursubsidie mislopen. Volgens hem is huursubsidie alleen weggelegd voor mondigen en slimmeriken. Deze en andere mensen meldden allemaal dat zij door het uitblijven van subsidie in financiële problemen zijn gekomen en vaak geld moeten lenen van familie of vrienden, als dit al mogelijk is.

Veelvuldig zijn ook de klachten over onfatsoenlijk gedrag van telefonisten en anderen bij het ministerie. Mensen die om hulp vroegen werden uitgescholden en te kak gezet. "Als u het niet eens bent met onze werkwijze, dan moet u maar geen huursubsidie aanvragen" kreeg iemand te horen.

De minister weet dat in de oude situatie de huursubsidiegerechtigde in de gelegenheid werd gesteld, aan te tonen dat de belastingdienst over onvolledige of onjuiste informatie beschikte. Dit is veranderd met de introductie van het beperkte huursubsidiebericht, waarbij het door de belastingdienst opgegeven inkomen als brongegeven leidend is. Eerder heeft het ministerie verklaard dat 11.000 aanvragers niet reageerden op herhaaldelijke aanmaningen om informatie of controle. Dit hele verhaal brengt mij bij mijn vijfde vraag. Hoe gaat de minister de klantvriendelijkheid van haar ministerie nog verder verbeteren en hoe gaat zij bevorderen dat veel subsidiegerechtigden die nu uit de boot vallen alsnog gebruik kunnen maken van deze regeling?

Zoals gezegd, leiden fouten van de belastingdienst, gemeenten en verhuurders niet tot problemen bij die instellingen, maar bij de subsidiegerechtigden. Om de eigen verantwoordelijkheid van de belastingdienst te stimuleren, heeft de minister een convenant met deze dienst gesloten waarin is afgesproken dat in het kader van de kwaliteitszorg wordt getracht het beperkte huursubsidieoverzicht waarop brongegevens ontbreken "zo beperkt mogelijk te houden". Dat lijkt mijn fractie een heel goed idee, maar u voorvoelt misschien al wat mijn zesde vraag is. Wat verstaat de minister onder "zo beperkt mogelijk" en hoe kunnen subsidiegerechtigden alsnog hun gelijk halen als zij tot deze groep behoren? Hoewel de minister serieus heeft geprobeerd, de formulieren te vereenvoudigen en de informatievoorziening via brochures en internet te verbeteren, is de drempel van de informatievoorziening voor sommige aanvragers nog steeds te hoog. Mijn fractie wijst de minister op de zorgplicht van de overheid en vraagt of in deze wet de aanvraag kan worden aangepast voor kwetsbare groepen die nu ten onrechte huursubsidie missen, maar daarvan wel afhankelijk zijn.

Naar de opvatting van mijn fractie kan soms met weinig extra middelen veel onnodige bureaucratie worden weggenomen. Waarom acht de minister het onnodig om in te stemmen met het voorstel om een eenvoudig multiple choice klachtenformulier in het leven te roepen als de huursubsidieaanvrager twijfelt aan de juistheid van de brongegevens? Per categorie zou hierop kunnen worden aangegeven waar de brongegevens niet kloppen. Op die manier kunnen weeffouten en bijbehorende chaos in de

verdere aanvraagprocedure worden voorkomen. De voorbeelden die ik gaf zijn van recente datum.

Behalve het aanleveren van brongegevens krijgen gemeenten volgens de voorliggende wijziging van de wet nog een extra eigen verantwoordelijkheid. Ze moeten namelijk bevorderen dat binnen hun gemeenten voorzieningen – fysieke loketten – tot stand komen die de dienstverlening aan huurders verbeteren. In de nadere memorie van antwoord is de minister uitgebreid ingegaan op de invoering van zogenaamde huursubsidie-informatiepunten waarvan er tot op heden bijna 600 zijn ingericht. Dat is een groot aantal. De commissie heeft echter ook een lange lijst gekregen van gemeenten waar dergelijke informatiepunten nog niet aanwezig zijn. Ongeveer 127.000 huursubsidiegerechtigden – 12,7% -- wonen in een gemeente waar nog geen officieel informatiepunt gevestigd is. De minister zegt niet een overzichtskaart van gemeenten zonder informatiepunten te kunnen geven. Mijn fractie snapt dat het moeilijk is voor de minister om de juiste informatie te verschaffen. Gemeenten mogen immers vrijblijvend aan de slag met deze informatievoorziening. De informatievoorziening aan huursubsidiegerechtigden wordt een eigen verantwoordelijkheid van de gemeenten, waardoor tussen gemeenten dus verschillen zullen gaan ontstaan. Dit wordt nog bevorderd door het ontbreken van financiële steun voor de exploitatie van deze informatiepunten. Dit past overigens in het bredere beleid van het kabinet om verantwoordelijkheden af te schuiven naar andere overheidslagen zonder daarbij de benodigde middelen te leveren. Mijn achtste vraag luidt of de minister het wenselijk vindt dat er per gemeente verschillen ontstaan in de informatievoorziening aan huursubsidiegerechtigden.

Mijn fractie heeft ook nog enkele vragen van meer formele aard. De Raad van State wees er al op dat verschillende artikelen in de gewijzigde Huursubsidiewet terugwerkende kracht hebben. De wijzigingen zijn feitelijk al ingegaan op 1 juli 2002. De minister vraagt nu van deze Kamer een wel erg flexibele opstelling. Kan zij uitleggen waarom wij hier spreken over de wenselijkheid van wijzigingen die al anderhalf jaar werkelijkheid zijn? Mijn collega-Kamerleden vraag ik of zij kunnen instemmen met deze gang van zaken die het werk van deze Kamer bijna geheel overbodig maakt.

Verder lijkt de voorgestelde wetswijziging mijn fractie een goed moment voor de minister om uitvoering te geven aan een motie van GroenLinks die al in december 2002 unaniem werd aangenomen. In die motie wordt gevraagd over te gaan tot huursubsidie voor onzelfstandige kamerbewoning van studenten. Waarom maakt de minister van deze wetswijziging niet gebruik om die motie uit te voeren?

Ten slotte kom ik bij het goede nieuws dat ik wil brengen. Ik was aangenaam verrast door het antwoord van de minister op vragen van mijn fractie over de mogelijkheid het woningbouwbeleid te herzien. Na bestudering van de nieuwe woningbehoefteonderzoekcijfers weet de minister nu wat mijn fractie eigenlijk al veel langer wist, namelijk dat veel mensen in Nederland minder behoefte hebben aan een dure koopwoning dan aan een goede sociale huurwoning.

De minister wil bezien of voor de vaststelling van de rijksbijdragen voor nieuw te bouwen woningen een andere woningdifferentiatie nodig is inclusief - zo stelt zij nadrukkelijk -- een verhoging van het aandeel sociale woningbouw. Ik was hierover blij verrast. Wil de minister hier nog verder op ingaan? Ik verwijs naar de recente cijfers waaruit blijkt dat de doelstelling van maximaal 30% sociale woningbouw op VINEX-locaties bijna nergens wordt gehaald. Ik wijs verder op het rapport van de Tijdelijke commissie onderzoek integratie waarin wordt gepleit voor meer sociale woningbouw in de randgemeenten van de grote steden. De minister voorvoelt dat er meer sociale woningbouw nodig is. Wil zij dit nader toelichten?

Mijn fractie is verder zeer tevreden over het onderzoek onder gemeenten die willen bevorderen dat leegstaande woningen boven winkelpanden worden bewoond zoals in Maastricht. De minister is bereid om op dit punt haar verantwoordelijkheid te nemen. Ik hoop dat wij de uitkomsten van dit onderzoek snel tegemoet kunnen zien. Kan zij al een datum noemen?

De minister ziet helaas geen taak weggelegd voor de rijksoverheid in het bevorderen van jongerenhuisvesting door de herinrichting van leegstaande kantoorpanden. Waarom wil de minister zich wel inspannen om lege woningen boven winkelpanden bewoond te krijgen, maar niet om de herinrichting van onverhuurbare kantoorpanden te bevorderen?

*N

De heer **Pastoor** (CDA): Mevrouw de voorzitter. De CDA-fractie stemt in met dit wetsvoorstel dat een modernisering introduceert van de procedure voor het aanvragen van huursubsidie. Dit neemt niet weg dat de schriftelijke gedachtewisseling met de minister nog tot een enkele kanttekening en een enkele vraag noopt.

Daar waar verstrekkingen van persoonsgegevens plaatsvinden zoals hier het geval is, komt uiteraard de vraag aan de orde over bescherming van die gegevens. Na een waarschuwend geluid van de Raad van State heeft de minister het advies van de Raad opgevolgd om in de wet een extra bepaling op te nemen om te waarborgen dat de bij de fysieke loketten verkregen gegevens van huursubsidiegerechtigden alleen mogen worden aangewend voor het doel waarvoor zij zijn verzameld, de zogenaamde doelbinding. Met die verbetering stemmen wij graag in.

Het tweede moment van overdracht van gegevens vindt plaats als een gemeente aan het ministerie om persoonsgegevens vraagt ten behoeve van een in een gemeente gerealiseerd woonlastenfonds. De heldere beantwoording van onze ongerustheidvraag op dit punt heeft onze scepsis terzake weggenomen.

Als ik kijk naar de uitvoerbaarheid van de wet, lijkt mij de uitwisseling van brongegevens tussen belastingdienst, gemeentelijke basisadministratie en de verhuurders nog steeds een bron van zorg. Op vragen van de fracties van de SP en het CDA antwoordt de minister dat het aantal beperkte huursubsidieberichten in subsidiejaar 2003/2004 is teruggelopen van 229.000 naar

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

93.000 mede dankzij het met de belastingdienst afgesloten convenant. Vonden wij met de minister de uitval van 20% veel te hoog, een aantal van bijna 100.000 -- per slot van rekening nog 10% -- achten wij ook nog buitengewoon hoog. Welke structurele maatregelen denkt de minister te treffen om de aanvraagprocedure op dit punt vlekkelozter te laten verlopen anders dan -- ik citeer de minister uit de memorie van antwoord -- "mijn continue aandacht" die de minister in het vooruitzicht stelt?

Het derde en laatste punt dat wij plenair aan de orde willen stellen, is de instelling van huursubsidie-informatiepunten. Wij zijn niet tevreden over de antwoorden die de minister ons in twee instanties heeft gegeven over dit onderwerp. In het voorlopig verslag vroegen wij de minister alsnog uit te spreken en te bevorderen dat in elke gemeente tenminste één loket voor huursubsidieaanvragers wordt ingericht. Waarom stelden wij die vraag en waarom stellen wij die vandaag opnieuw? In de eerste plaats, omdat naar ons oordeel na de centralisatie van de huursubsidieprocedure de mogelijkheid voor de individuele aanvrager om dicht bij huis informatie en hulp te halen moet blijven bestaan en dus weer moet worden ingevoerd in die gemeenten waar dat nu niet meer kan. In de tweede plaats -- en dat is de wetstechnische reden -- omdat de nu aan de orde zijnde ontwerp-wet de noodzaak daartoe formuleert. Ik citeer artikel 30b, dat bepaalt: "Burgemeester en wethouders bevorderen dat binnen hun gemeente een of meer voorzieningen tot stand komen die de dienstverlening voortvloeiende uit de uitvoering van deze wet, welke ten goede komt aan de huurders, verbeteren". Het woord "bevorderen" wordt daarin gebruikt. "Bevorderen" is een meer dan vrijblijvende mogelijkheid om iets te doen. Van Dale zegt daarover: "de werking of ontwikkeling van iets begunstigen, in de hand werken en maatregelen nemen tot". Het is opmerkelijk dat de minister in haar memorie van toelichting het woord "bevorderen" een heel andere draagwijdte meegeeft. Immers, daar wordt onomwonden gesteld, ik citeer: "de gemeenten worden niet verplicht gesteld een of meer voorzieningen ook daadwerkelijk zelf in te richten". Uit het vervolg van de memorie wordt duidelijk dat de minister, door het wetsartikel zo'n uitleg mee te geven, niet hoeft te staan voor de kosten.

Op bladzijde 8 van de nota naar aanleiding van het verslag wordt daarentegen weer uitgesproken dat in 2004, na een onderzoek over kosten en baten van de Huursubsidie Informatiepunten (HIP's) bezien zal worden of het gewenst is om gemeenten of corporaties alsnog te verplichten om deze loketten in te richten. Wij hebben de minister schriftelijk bevraagd over de wettekst en de diverse uitleggen daarover, maar hebben daarop geen echt antwoord gekregen. Wellicht kan dat vandaag. Hoe dat ook zij, onze fractie is in ieder geval van oordeel dat de wettekst niet voor misverstand vatbaar is en dat er meer verplichtends in verscholen zit dan dat de memorie van toelichting wil doen geloven.

Nadat de PvdA-fractie en de CDA-fractie onafhankelijk van elkaar hadden geïnformeerd naar het waar en hoe van de HIP's, kwam daarop geen inzichtgevend antwoord. Dat noopte tot nadere vragen, die als commissievragen aan de minister zijn voorgelegd: welke gemeenten kennen geen HIP en welke witte vlekken

zijn er in Nederland, samen met de vraag een overzichtskaart te verstrekken. Het is op zijn minst merkwaardig dat op die tweede toch zo simpele en heldere vraagstelling geen adequaat antwoord is gegeven. Er is slechts een lijst verschaft met gemeenten waar zich (nog) geen HIP bevindt. Die lijst is rommelig doordat er geen rangschikking naar alfabet of per provincie in voorkomt, terwijl over twee provincies in de lijst geen informatie wordt verstrekt. Voor wat de gevraagde kaart betreft volstaat de minister met te zeggen dat die niet beschikbaar is. Om toch de spreiding van de HIP's over het land te kunnen beoordelen, hebben wijzelf aan de hand van de lijst zelf een kaart vervaardigd.

De voorzitter wil mij stellig toestaan een exemplaar daarvan aan de minister te overhandigen. Bij dezen.

Wij wisten al dat zich in 216 van de 489 gemeenten geen HIP bevindt. Dat zouden er overigens nog wat meer kunnen zijn omdat Overijssel en Flevoland niet verwerkt zijn. Een score van bijna 50% achten wij te hoog. Het kaartbeeld geeft daarnaast duidelijk aan dat te grote stukken van ons land verstoken zijn van HIP's, waarbij opvalt dat met name West- en Midden-Nederland de meeste witte vlekken kent, hetgeen enigszins afwijkt van wat de minister zei. Bij die niet van een loket voorziene gemeenten zit een aanzienlijke groep met een aantal van tussen de 1000 en 4000 subsidieaanvragers.

Gelet op het grote aantal huursubsidieaanvragers en -ontvangers -- landelijk ongeveer 1 miljoen en jaarlijks ongeveer 200.000 nieuwe aanvragen -- en het feit dat veel gemeenten geen HIP hebben, ligt er een taak voor de minister om met behulp van artikel 30c het daarheen te geleiden dat, gelijk de dwingende bepaling in het wetsvoorstel, in elke gemeente een of meer voorzieningen tot stand komen. Wij wachten ook op dit punt graag het antwoord van de minister af.

*N

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Voorzitter. Ongeveer 1 miljoen huishoudens maken gebruik van huursubsidie, en jaarlijks worden 150.000 tot 200.000 nieuwe aanvragen ingediend. Het gaat om een omvangrijke groep in onze samenleving, om mensen en huishoudens die het bij de voorliggende kabinetsplannen niet gemakkelijker krijgen. Kostenstijgingen en verhoging van de eigen bijdragen op velerlei gebied, waaronder een forse verhoging van de eigen bijdrage voor de huursubsidie, leiden tot een nog lager bestedingsniveau dan er reeds was en leiden onherroepelijk tot hogere schuldenlasten met alle gevolgen van dien. De fractie van de Partij van de Arbeid maakt zich daarover ernstig zorgen en zal daarop bij de begrotingsbehandeling later dit jaar terugkomen. Met de mensen waarvan financieel meer gevraagd wordt, moet zorgvuldig en correct worden omgegaan, maar bij de financieel kwetsbare mensen is voorzichtigheid nog meer op zijn plaats, omdat zij financiële reserves ontberen.

Met het voorliggende wetsvoorstel wordt de modernisering van de uitvoering van de huursubsidie afgerond en met terugwerkende kracht wettelijk verankerd. Evenals de heer Van Raak ben ik van mening dat die terugwerkende kracht wel erg ver terugwerkt, hoewel ik

ook meen dat wettelijke verankering kan plaatsvinden nadat geëxperimenteerd is. Dat debat kunnen wij nog wel eens op een later moment voeren. Als doelen van de modernisering worden genoemd: verbetering van de efficiëntie, verhoging van de klantvriendelijkheid en verbetering van de informatievoorziening. Dit zijn prachtige doelen, voorzien van ogenschijnlijk goede instrumenten, maar het is jammer dat in de uitvoering zoveel mis is gegaan. Bijna elk doel verkeerde uiteindelijk in het tegendeel: een en ander was aanvankelijk niet efficiënter, er was sprake van minder in plaats van meer klantvriendelijkheid en de informatievoorziening was nauwelijks toegankelijk. Daarmee wordt het vertrouwen tussen overheid en burgers geschaad. Hoe kan het toch steeds zo mis gaan in de verhouding tussen beleid en uitvoering? Het is van belang dat die vraag steeds opnieuw gesteld wordt en dat er steeds opnieuw gezocht wordt naar werkwijzen, strategieën en instrumenten om de kloof tussen beleid en uitvoering te dichten. Deze vraag ligt overigens al langer op tafel en kan niet alleen aan deze regering gesteld worden. Mede naar aanleiding van het rapport van de Rekenkamer zijn wij weer eens met de neus op de feiten gedrukt en zal er dit jaar vaker en diepgaander over dit thema gesproken worden in deze Kamer.

De problemen in de uitvoering worden niet verdoezeld of ontkend door de minister, hetgeen buitengewoon positief is. Alleen als de problemen echt onderkend worden, is er een basis om aan oplossingen te werken. Voorzichtig kan geconstateerd worden dat een verbetering is waar te nemen, hoewel een voorraad van 40.000 niet afgehandelde aanvragen en ongeveer 7.500 niet afgehandelde bezwaarschriften, waarvan maar liefst 4.210 betrekking hebben op het subsidiejaar 2002/2003, nog steeds zorgwekkend te noemen is. De minister heeft zich ten doel gesteld, op 1 juli 2004 de bezwaarschriften te hebben afgehandeld en de aanvragen tot een aanvaardbaar niveau te hebben teruggebracht. Wat verstaat de minister onder "een aanvaardbaar niveau"?

Ook in deze Kamer valt er niet helemaal aan te ontkomen om af en toe een wetsvoorstel in verband te brengen met actuele politieke discussies, zeker niet als daarvoor in de wetstekst dan wel in de memorie van toelichting aanleiding voor gevonden kan worden. In de Tweede Kamer is dit wetsvoorstel als kapstok aangegrepen om te discussiëren over een eerder door het CDA en GroenLinks ingediende en door een meerderheid van de Tweede Kamer aangenomen motie over uitbreiding van de Huursubsidiewet tot onzelfstandige eenheden, hetgeen tot 1997 mogelijk was.

Dit debat was en is actueel door het grote tekort aan studentenhuysvesting. Overigens is huursubsidie voor onzelfstandige eenheden bepaald niet alleen van belang voor studenten, maar ook voor mensen die zijn aangewezen op bijzondere woonvormen, zoals gehandicapten en sommige groepen daklozen.

De fractie van de SP heeft in de schriftelijke voorbereiding een verband gelegd tussen de toenemende vraag naar huursubsidie en de afname van het aantal beschikbare sociale-huurwoningen, waardoor veel mensen tegen hun wil in een voor hun inkomen te dure woning zitten. Dit is een ongetwijfeld juiste constatering, waar onzes inziens positief op kan worden ingespeeld. Dat

hebben wij ook beoogd met onze vraag of het instrument van een lokaal woonlastenfonds niet breder kan worden ingezet. Het lokale woonlastenfonds wordt in de memorie van toelichting genoemd als instrument voor gemeentelijk maatwerk.

In het licht van de recente discussies over een verslechterend woon- en leefklimaat in delen van de steden, mogelijk in Rotterdam in het bijzonder, zijn voorstellen gedaan over verandering van de huisvestingswetgeving waardoor mogelijkheden kunnen worden gecreëerd voor een selectieve toelating van mensen met lage inkomens. Nog los van de wenselijkheid hiervan, is de tijdsperiode die ermee is gemoeid een reden om niet zonder meer naar wetswijzigingen te streven als het gaat om acute problemen. Mijn fractie vindt het dan ook een goede gedachte om te onderzoeken of een lokaal woonlastenfonds een bijdrage kan leveren aan lokaal maatwerk, zonder dat wetten zoals de Huisvestingswet of de Huursubsidiewet moeten worden veranderd.

Het valt immers niet te ontkennen dat de samenballing van mensen met problemen rondom lage inkomens, hoge werkloosheid, onveiligheid door geweld en criminaliteit, mede wordt veroorzaakt door de beschikbaarheid van veel goedkope huurwoningen in bepaalde delen van de steden. Een mogelijkheid om daarin verandering te brengen is het herstructureren van deze wijken door sloop en vervangende nieuwbouw in een duurder segment. Die mogelijkheid stagneert onder meer door een gebrek aan beschikbare woningen in hetzelfde marktsegment. Stel dat een regiogemeente huurwoningen heeft die niet zijn gebouwd in de jaren zestig of zeventig, maar in de jaren tachtig van de vorige eeuw en die daardoor een hogere huurprijs hebben. Het moet dan mogelijk zijn om deze woningen toegankelijk te maken voor de laagste inkomensgroepen, zodat er ruimte vrij komt voor andere groepen in de desbetreffende stedelijke wijken. Waarom kan dat niet door het instellen van een lokaal dan wel regionaal woonlastenfonds? Zo'n fonds moet, naast de huursubsidie, een extra financiële bijdrage verstrekken aan huurders die bereid zijn om te vertrekken uit de herstructureringswijken mits zij een nieuwe woning kunnen krijgen die netto geen hogere huurprijs heeft.

Via aanbod en via verleiding wordt dan aangestuurd op spreiding. In de ogen van mijn fractie is dit beter verdedigbaar dan het weigeren van mensen door een verbod op binnenkomst of vrije vestiging. Het zou zowel op meso- als op macroniveau nog wel eens goedkoper kunnen zijn om de spreiding te bevorderen door middel van een woonlastenfonds dan door middel van al te grootschalige sloop en nieuwbouw. Het ontgaat mijn fractie waarom op een vraag van haar kant zo onomwonden wordt gesteld dat "door onder voorwaarden uitzonderingen te maken op het generieke karakter van de huursubsidie de rechtsongelijkheid toeneemt" en dat "de minister niet bereid is om ten behoeve van lokaal maatwerk de huursubsidieregeling aan te passen om onder voorwaarden afwijking van de kwaliteitskorting of de huursubsidiiegrens mogelijk te maken." Waarom wordt er geen begeleid experiment in Rotterdam gestart voor het in kaart brengen van de gevolgen van het inzetten van een dergelijk instrument? De instrumenten en strategieën die de gemeente Rotterdam heeft voorgesteld om de vitaliteit

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

van de stad te vergroten, zouden wel eens meer in strijd kunnen zijn met de beginselen van onze rechtstaat en de internationale verdragen dan het voorstel dat mijn fractie hier bij wijze van experiment doet.

Dat het met experimenten in de praktijk goed kan gaan, blijkt onder meer uit de experimenten inzake stad en milieu. Daarom roept mijn fractie de minister nogmaals op, de mogelijkheden te onderzoeken voor het inzetten van een regionaal woonlastenfonds om woningen bereikbaar te maken voor de laagste inkomensgroepen in gebieden waar nu in huurprijs te weinig bereikbare woningen zijn.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Van den Oosten voor zijn maidenspeech.

**

*N

De heer **Van den Oosten** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Rondom de verstrekking van huursubsidie zijn in het nabije verleden forse problemen geweest: mensen kregen hun geld niet of zij kregen het veel te laat. De Tweede Kamer kwam hiervoor zelfs terug van reces. Overigens vinden wij het eerste ernstiger dan het tweede. Met het wetsvoorstel wordt de modernisering van de uitvoering van de huursubsidie afgerond en wordt een nieuwe procedure voor de aanvraag van de subsidie geïntroduceerd. De VVD-fractie steunt het voorstel van harte. Wij hebben daarvoor alle reden. De resultaten mogen er immers zijn. Ik noem een spectaculaire daling van het aantal incomplete aanvragen met foutieve gegevens. Dit is vooral bereikt door een verbetering van de gegevensuitwisseling. Verder is aanzienlijk bespaard op de uitvoeringskosten en is de hoeveelheid werk voor huursubsidieaanvragers, corporaties en gemeenten verminderd. Mevrouw de voorzitter, van zulke resultaten kloppen de liberale harten sneller en wellicht ook dat van u! Mevrouw Meindertsma heeft al gezegd dat het hierbij gaat om kwetsbare groepen die vaak niet beschikken over financiële reserves. Wij zijn het graag met haar eens. De aanvragen horen daarom op een snelle wijze te worden afgehandeld. Gezien de resultaten blijkt dat daadwerkelijk het geval te zijn. Er waren verwarringen en problemen bij het bepalen waar wij ons nu bevinden en waar wij naartoe gaan. Met het huidige tempo van verbeteringen hebben wij er alle vertrouwen in dat de moeilijkheden die er nog zijn, snel kunnen worden opgelost.

Dat wij dit alles weten is mogelijk, omdat de nieuwe procedure al op 1 juli 2002 is ingevoerd. Daarmee zijn wij minder gelukkig, zoals onze fractie al bij verscheidene gelegenheden in de Kamer heeft laten weten. Wij stonden daarin niet alleen. Ook vanmiddag zijn hierover opmerkingen gemaakt. Hoe sympathiek en nodig de maatregelen zijn, de staatkundige rol van het parlement mag niet op achterstand worden gezet. Nood behoort op de genoemde wijze geen wet te breken. Wij willen dat hier nog eens gezegd hebben. Evenals de heer Van Raak zijn wij benieuwd naar de opvatting van de minister erover en naar de rechtvaardiging van de ingezette weg.

Op verschillende momenten is de informatievoorziening aan burgers en andere betrokken partijen aan de orde geweest. Zo stimuleert de minister de totstandkoming van de HIP's. Blijkens de brief die de

minister op 7 november 2003 aan de Tweede Kamer heeft gestuurd, groeit het aantal HIP's nog steeds. Thans is het aantal 582, bijna 100 meer dan bij de vorige voortgangsrapportage. In circa 60% van alle gemeenten zijn momenteel een of meer HIP's beschikbaar, in ieder geval in gebieden waar het huursubsidiegebruik hoog is. De VVD-fractie neemt met waardering kennis van deze resultaten. Het bevorderen van het aantal Huursubsidie InformatiePunten lukt. Wij steunen dan ook de opvatting van de minister dat het verplicht stellen voor gemeenten van zo'n Huursubsidie InformatiePunt niet nodig is en niet aan de orde kan zijn. De minister heeft in het wetgevingsoverleg van 23 juni 2003 met de vaste commissie uit de Tweede Kamer toegezegd dat over twee jaar sprake is van een totale dekking. Geldt die toezegging nog steeds?

Als Kamerlid is het goed om te weten hoe de informatievoorziening in de praktijk functioneert. De burger, oftewel de aanvrager, heeft daar vooral mee te maken. Daarom is dat voor de VVD-fractie van groot belang. Ik heb daarom een aanvraagster vergezeld aan wie een huurflat was toegewezen en die voor het eerst huursubsidie had aangevraagd.

Ik haast mij, te zeggen dat ik zelf niet voor huursubsidie in aanmerking kom. Ik doe dat omdat ik daarmee wellicht een vraag van de heer Terpstra voorkom.

Ik heb dus een verhaal uit de praktijk. Als er een huurder is, moet er ook een verhuurder zijn, meestal een corporatie. Dus komt de huurster ten kantore van die corporatie voor het tekenen van het huurcontract. Het was voor mij niet nieuw, maar daar blijkt geweldig veel informatie beschikbaar te zijn over huursubsidie, over de wijze van aanvragen, het formulier en ook is daar volop bijstand aanwezig voor het invullen van het formulier. Wij hebben daar niet altijd te maken met mensen die gewend zijn wat gecompliceerde formulieren in te vullen. Niet alleen werd het formulier op verzoek ingevuld, ook kon daar al de keuze worden gedaan die bij de behandeling in de Tweede Kamer ook breed aan de orde is geweest, tussen rechtstreekse uitbetaling aan de huurder en uitbetaling via de corporatie.

Dat was nog niet alles. Als de huurster weer thuis is, is er altijd nog wel een vraag over. De telefonische bereikbaarheid van het ministerie, waarop ik zo terugkom, is dan buitengewoon belangrijk. Niet alleen de ervaring van die ene keer, maar ook de ervaring van anderen is dat dit goed gaat. Als je informatie nodig hebt, krijg je via dat nummer echt een mens aan de lijn. Ik geef toe dat een minpuntje is dat je niet rechtstreeks de minister aan de lijn krijgt. Er wordt echter op een vriendelijke en doeltreffende wijze informatie verstrekt. Een compliment voor de telefonische bereikbaarheid is verdiend. Er is 100% bereikbaarheid via het geautomatiseerde 0800-nummer. Van het 0900-nummer zei ik al dat je echt iemand aan de lijn krijgt. De bereikbaarheid daarvan is 95%. Uit de rapportage blijkt dat je gemiddeld na 1,1 belpoging al gehoor krijgt. Kom daar bij een gemiddeld bedrijf maar eens om!

Het trof ons dat uit de voortgangsrapportage blijkt dat gemeenten en verhuurders via een afzonderlijk telefoonnummer gemiddeld 2.266 keer per week bellen voor nadere inlichtingen. Uit die doelgroep zou je dat niet

verwachten. Kan de minister aangeven of via inventarisatie van de vragen, ook van het 0900-nummer de voorlichting niet zodanig kan worden verbeterd dat veel standaardvragen kunnen worden vermeden en het geheel nog beter gaat verlopen?

De voorzitter: Mijnheer Van den Oosten, van harte proficiat met uw maidenspeech! Uw lidmaatschap van de Eerste Kamer is een nieuwe stap in een lange loopbaan in het openbaar bestuur, met name het bestuur van de provincie Utrecht. U hebt daar een groot aantal jaren gefunctioneerd als lid van provinciale staten. U was maar liefst vier keer lijsttrekker van de VVD. U was ruim vijftien jaar gedeputeerde.

Ik kan ook melden dat u zitting had in de gemeenteraad van Maarssen, waar u ook enige tijd wethouder bent geweest. Bovendien hebt u binnen de VVD diverse partijpolitieke functies bekleed.

In uw loopbaan hebt u een brede ervaring opgedaan. U hebt u met diverse beleidsterreinen beziggehouden. Zo verschenen van uw hand publicaties over gemeentefinanciën en het gemeentelijk herindelingsbeleid. Ook het gebied van de ruimtelijke ordening en de infrastructuur is u bepaald niet onbekend.

Veel aandacht trok u in 1999 met een pleidooi voor het invoeren van boetes voor vertraging, die door de minister van Verkeer en Waterstaat zouden moeten worden betaald aan weggebruikers in de file. Het ging u daarbij om de signaalwerking ten behoeve van het sneller en beter investeren in het wegennet. Of dat voorstel, zo het in de Kamer aan de orde was gekomen, hier voldoende steun had gekregen, zullen wij nooit weten. Vast staat wel dat u in het lidmaatschap van de Kamer een uitstekende gelegenheid hebt om uw signalen rechtstreeks aan de regering te doen toekomen. U hebt dat vandaag voor de eerste keer plenair gedaan. Ik verwacht dat nog veel gelegenheden voor u zullen volgen.

Mijnheer Van den Oosten, de Kamer weet zich verrijkt met uw kennis en uw ervaring. Veel succes met uw werkzaamheden hier!

**

De beraadslaging wordt geschorst.

*B

!Algemene Zaken!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het ministerie van Algemene Zaken (III) voor het jaar 2004 (29200-III).**

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister Balkenende: Mevrouw de voorzitter. Het komt niet vaak voor dat de begroting van Algemene Zaken in deze Kamer wordt behandeld. Dat is misschien niet eens zo verwonderlijk. Mijn begroting is in budgettair opzicht

een kleintje. De heer Kox heeft daar indringend over gesproken toen hij het had over het bedrag van 52 mln en wat je daar allemaal niet voor kreeg. Het gaat om 52 mln aan uitgaven en 14 mln aan ontvangsten. Het bedrag van 52 mln wordt voor 48% besteed aan communicatiebeleid en voor 22% aan coördinatie van het algemeen regeringsbeleid. Dat zijn de getallen waarover wij spreken. Geheel in lijn met het streven naar formulering van meer prioriteiten en doelstellingen in de begroting conform het VBTB-proces, zijn ook in de AZ-begroting inhoudelijke speerpunten aangegeven. Dat maakt deze begroting, hoewel klein, interessant. Ik merk op dat de geachte afgevaardigden daarop aanhaken.

De onderwerpen waren vandaag heel duidelijk gemarkeerd. Het ging over het WRR-rapport over waarden en normen en de last van het gedrag. De heer Noten is daar indringend op ingegaan. Hij sprak over de vraag hoe de democratie evolueert. Hij sprak zelfs van een emotiedemocratie en hij wees in dat verband op enkele rapporten. Ik zal daar straks op ingaan. Er is ook gesproken over de monarchie en als afgeleide daarvan de positie van het Kabinet van de Koningin. Ook werd gesproken over de openstelling van paleizen. Er is ook ingegaan op het voorzitterschap van Nederland van de Europese Unie. Ik zal per onderwerp antwoord geven. In de eerste plaats wens ik de heer Noten van harte geluk met zijn maidenspeech als fractievoorzitter in dit huis. Deze gelukwens past bij de belangrijke functie die hij gaat uitoefenen in deze "chambre de réflexion". Ik zie uit naar een goede samenwerking en boeiende debatten met hem. Hij heeft daarvoor al een eerste belangrijke aanzet gegeven in zijn betoog, waarvoor ik ook graag mijn waardering uitspreek. Hij is ingegaan op de waarden die ons binden en heeft daarin het element van gemeenschappelijkheid benadrukt. Tegelijkertijd gaf hij terecht aan, dat dit zich niet moet richten tot bepaalde partijen of bepaalde groepen. Hij heeft terecht ook aangegeven dat de toenmalige minister van zijn eigen groepering, mevrouw Dales, heel indringend heeft gesproken over de integere overheid. Ik herinner mij ook zeer wel het pleidooi in zijn partij om de strijd aan te binden tegen "hufferigheid", zoals dat werd genoemd. Daarmee heeft hij een heel herkenbaar verhaal neergezet en gepleit voor een verbreding van het debat. Daarvoor ben ik hem zeer erkentelijk. Zoals gezegd, zie ik uit naar veel en goede debatten met hem en met de Kamer in het algemeen.

Ik sta nu eerst stil bij het onderwerp "waarden en normen". De overdracht en handhaving van waarden en normen blijft voor het kabinet en mijzelf een belangrijk thema. Dat dit ook voor anderen geldt, is vandaag gebleken, want alle sprekers in eerste termijn zijn erop ingegaan. Dat aandacht van overheidswege voor dit onderwerp op zijn plaats is, wordt ondersteund door het feit dat in alle geledingen van de samenleving intensief over waarden en normen wordt gesproken. Wij zien het in de media, in gezinnen, op straat, in winkels en op het werk. Overal worden talloze discussies gevoerd over de manier waarop mensen in Nederland met elkaar omgaan, en de rol die waarden en normen daarbij spelen. Dat waarden en normen als onderwerp hoog op de maatschappelijke agenda staan, strookt eveneens met de

resultaten van de belevingsmonitor die het kabinet in augustus vorig jaar aan beide Kamers van de Staten-Generaal heeft gezonden. Daaruit blijkt dat mensen in het dagelijks leven een groot gebrek aan respect en goede omgangsvormen ervaren. Ik zie dat ook in de stroom brieven die wij van burgers en organisaties over dergelijke onderwerpen krijgen. Dat is ook door de Kamer gemarkeerd in het debat van vandaag.

De heer Noten bracht in dit verband de interessante vraag naar voren of de burger niet moet worden gezien als coproducteur van beleid. Dit zegt veel over de opstelling van de overheid in de richting van de burger waar het gaat over het vraagstuk van waarden en normen. Uit de belevingsmonitor blijkt overigens wel dat de burger van de overheid verlangt dat regels serieus worden genomen en dat, wanneer er zaken moeten worden aangepakt, de overheid krachtdadig optreedt. Dat verwachtingspatroon van de burger is de ene kant van het verhaal: niet gedogen, aanpakken van zaken en weten wat er in de samenleving leeft. De andere kant van het verhaal is dat het gaat om interactie. De burger wenst begrip voor zijn situatie en zijn leefwereld. Als er initiatieven zijn in de samenleving -- daar zit het element van coproductie -- dan moet je die zeker oppakken. Ik zal hier zo nog iets meer over zeggen. Het vraagstuk van waarden en normen kan echter niet adequaat aangepakt worden zonder interactie met burgers en organisaties. Er zijn dus eigenlijk twee sporen: ten eerste een overheid die niet gedooft, die zaken aanpakt en die op die manier recht doet aan de gevoelens van burgers, en ten tweede een overheid die openstaat voor interactie en initiatieven vanuit de samenleving zelf.

Het gevoel van onvrede waar ik het zo-even over had, grijpt terug op een aantal ontwikkelingen in de samenleving die enerzijds wijzen op een verruwing van de omgangsvormen onderling en anderzijds te maken hebben met een gebrek aan betrokkenheid bij elkaar en verantwoordelijkheidsbesef voor de gemeenschap. Ook de toename van het aantal geweldsdelicten in de samenleving leidt tot een toenemend gevoel van onveiligheid. Vorige week hebben wij allemaal een afschuwelijk voorbeeld gezien van een zinloos geweldsincident met fatale afloop. Een leerling van het Terracollege in Den Haag schoot een docent dood; een voorbeeld van een gebeurtenis die meer en meer symbool staat voor een verharding van de samenleving.

Ook in de media is de aandacht voor het vraagstuk van waarden en normen de afgelopen tijd onverminderd groot geweest. Deze mediabelangstelling valt mede te verklaren door het recent verschenen advies van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid over waarden, normen en de last van het gedrag. Het kabinet heeft het zeer gewaardeerd dat de WRR veel werk heeft gemaakt van een verkenning van de begrippen "waarden" en "normen" en de problemen die hiermee samenhangen. De heer Noten heeft hier ook op gewezen. Om helderheid te krijgen in het debat, is het nodig om duidelijk te zijn over definities. Hiermee onderschrijf ik datgene wat de heer Platvoet hierover heeft gezegd. Door duidelijkheid over definities kan het debat ook gestructureerder worden. Het rapport van de WRR biedt een behulpzaam kader waarbinnen de maatschappelijke

discussie over het onderwerp op een geordende manier kan worden gecontinueerd, ook in deze Kamer.

Het kabinet zal een bijdrage aan deze maatschappelijke discussie leveren door eind februari of begin maart met een kabinetsreactie op het rapport te komen. In deze reactie zal het kabinet niet alleen aandacht besteden aan de gemeenschappelijke waarden in een pluriforme samenleving, de rol van formele en informele normen en de verantwoordelijkheid van de samenleving zelf, maar ook ingaan op de rol van de overheid. Ten aanzien van de gemeenschappelijke waarden spreekt de WRR zowel over de kernwaarden van de democratische rechtstaat als over de zogenaamde kleine deugden. Wij zullen ook nader ingaan op dat onderscheid tussen de waarden van de rechtstaat en de kleine deugden. Die moeten elkaar trouwens wel beïnvloeden; het rapport van de WRR is daar duidelijk over. Voorts zal worden gepoogd om met de kabinetsreactie zo veel mogelijk aan te sluiten bij concrete beleidsinitiatieven. De heer Platvoet heeft het kabinet daartoe ook duidelijk uitgenodigd. Binnen afzienbare tijd zal dit onderwerp aan de orde komen.

Verder heeft de heer Platvoet gevraagd hoe het kabinet het vraagstuk van waarden en normen aanpakt en of er structuur achter die aanpak zit. Toen wij hierover begonnen te spreken, hebben wij een aantal zaken beoogd. Wij wilden graag meer publieke aandacht voor en discussie over het vraagstuk van waarden en normen. Overall wordt inmiddels over dit vraagstuk gesproken. Het tweede was dat wij voortdurend hebben gewezen op het belang van decentrale initiatieven. Wat gebeurt in de samenleving? Wat gebeurt er in scholen en in gemeenschappelijke organisaties, zoals sportverenigingen? Het derde punt was dat het ons ging om een beleidsmatige concretisering. Daarnaast wilden wij een verdieping van het debat, onder andere via een studie van de WRR. De concrete vertaalslag van een visie op het belang van waarden en normen voor de samenleving naar concrete acties en verantwoordelijkheden achten wij dus van groot belang. Wij moeten niet alleen over waarden en normen praten, wij moeten vooral de daad bij het woord voegen. Dat betekent dat waarden en normen herkenbaar moeten worden in het beleid en vooral op die terreinen die zich daarvoor bij uitstek lenen, zoals onderwijs, veiligheid, justitie, jeugdbeleid en integratie.

In de begrotingshoofdstukken worden juist op die terreinen concrete maatregelen genoemd in relatie tot de versterking en handhaving van de waarden en normen. Dit bovenop het algemene uitgangspunt dat dit kabinet een eind wil maken aan de gedoogcultuur. Minder regels, maar de regels die er zijn ook handhaven. Bij genoemde beleidsmatige concretisering gaat het onder meer over een maatschappelijke stage in het onderwijs en over waarden en normen als herkenbare doelen in het onderwijs. Verder noem ik het op wijk- en buurtniveau stimuleren van het gesprek tussen allochtone en autochtone jongeren over de wederzijdse opvattingen en verwachtingen. Daarnaast wijs ik op de gezinscoach in het kader van het jeugdbeleid en over het aansprakelijk stellen van ouders voor schade die hun kinderen aanrichten. Ook noem ik de programma's voor de versterking van de handhaving van wetten en

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

regels en aandacht voor waarden en normen bij de inburgering. En zo kan ik nog meer voorbeelden noemen.

De Kamer wordt hiervan op de hoogte gehouden door onder andere de begrotingsstukken. Ook in de reactie op het WRR-rapport zal het kabinet ingaan op de concrete acties die in het kader van waarden en normen kunnen worden ondernomen. Dat neemt natuurlijk niet weg dat mensen in dit land primair zelf verantwoordelijk zijn voor een fatsoenlijke en respectvolle omgang met elkaar, voor de opvoeding van hun kinderen en voor de leefbaarheid in straat en buurt.

Dat brengt mij bij de vraag van de heer Kox wat wij als overheid vooral niet moeten doen. Een deel van het antwoord op die vraag is al gegeven door de heer Noten. Deze heeft namelijk gezegd dat wanneer het gaat over waarden en normen voor twee zaken moet worden opgepast. De eerste is dat er geen politisering mag plaatsvinden, in de zin dat het een onderwerp zou zijn voor een bepaalde partij of groepering. Het is veel breder. Ik ben dat geheel met de heer Noten eens. Wij hebben juist die verbreding nodig om het debat inhoudsvol te kunnen voeren met respect voor elkaars standpunten. De tweede opmerking die hij terecht maakte was dat wij moeten oppassen voor ridiculisering. Je kunt er grappen over maken maar bij normen en waarden gaat het wel over het leven van mensen en de wijze waarop mensen met elkaar omgaan. Verder zeg ik de heer Kox na dat wij ook moeten voorkomen dat wij de verantwoordelijkheid van de samenleving zelf zouden ontkennen of zouden willen overnemen.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): De minister-president zegt dat er geen sprake mag zijn van politisering op dit punt. Dat past ook een beetje in het pleidooi van de heer Noten die aangegeven heeft dat het debat op een vrij algemeen niveau gevoerd moet worden. Ik pleit er juist voor om wat concreter te zijn op dit punt, bijvoorbeeld door het in VBTB-termen te vertalen. De minister-president heeft gesproken over het herstel van normen en waarden. Heeft hij daarbij het oog op concrete voorstellen om bepaalde wetten in te trekken of om wetswijzigingen aan te brengen?

Minister **Balkenende**: Ik wil nu niet vooruitlopen op de kabinetsreactie op het rapport van de WRR. In de lijn van datgene wat in dat rapport naar voren komt, heb ik wel aangegeven dat je bijvoorbeeld moet inspelen op de waarden die ten grondslag liggen aan de rechtsstaat. Zoals de WRR aangeeft, is dat overigens nog niet voldoende. Er zijn ook nog de kleine deugden die nodig zijn om de waarden van de rechtsstaat verder te kunnen ontwikkelen. Daarnaast zijn er de normen. Je hebt te maken met de normen die de overheid heeft gesteld. Zijn dat de enige normen in de samenleving? Wis en waarachtig niet! Je hebt bijvoorbeeld ook te maken met de codes van scholen en sportverenigingen. Wij zeggen steeds dat wij geen gedoogcultuur willen hebben en dat wij vinden dat de wetten nagekomen moeten worden, maar daar moet het niet bij blijven. In het rapport van de WRR wordt ook een appel gedaan op de overheid om haar eigen regels serieus te nemen. De WRR heeft het over waarden en pluriformiteit. Ik ben het ermee eens dat wij het debat over

waarden niet moeten ontlopen. De waarde pluriformiteit hoort bij een samenleving als de onze, maar wij moeten ook erkennen dat er een gemeenschappelijke waarde nodig is om vreedzaam en respectvol met elkaar te kunnen samenleven. Dat zal in het debat verder vorm en inhoud moeten krijgen.

Wij moeten de verantwoordelijkheid van de samenleving niet overnemen of ontkennen. Er zijn tal van initiatieven van groepen burgers en organisaties waarin recht wordt gedaan aan het vraagstuk van waarden en normen. Er zijn supportersverenigingen die in actie komen tegen verbaal geweld bij vandalisme. Ik wijs op sportclubs als Feyenoord, Cambuur en NEC. De amateurclub de Rotterdamsche Leeuw organiseert een fair play-competitie voor de jeugdelftallen. Er zijn scholen die kinderen spelenderwijs leren hoe je respectvol met elkaar omgaat. Daarvoor bestaan inmiddels goede lespakketten en de ervaringen daarmee zijn positief. Ook de ouders, autochtoon en allochtoon, zijn enthousiast. Er zijn tal van kleine en grote gemeenten met creatieve acties. Een aantal steden zet bijvoorbeeld jongeren die in aanraking zijn gekomen met de politie in bij de beveiliging van winkelcentra, stations en evenementen. Dat biedt een alternatief voor de straatcultuur en blijkt positief uit te pakken voor de omgangsvormen. Ik wijs ook op het maatschappelijk verantwoord ondernemen binnen veel Nederlandse bedrijven. Nederland behoort op dat terrein tot een van de koplopers in Europa. Ook de communicatie zal van belang zijn. Een van de manieren om de initiatieven op een interactieve manier voor derden toegankelijk te maken, is de lancering van de internetsite 16miljoenmensen.nl. Deze site zal medio februari operationeel zijn.

In het kader van het debat over waarden en normen heeft de heer Noten gesproken over de manier van omgaan met de publiciteit. Hij had een aantal scherpe waarnemingen. Zo had hij het onder andere over de mediademocratie. Hij zei dat wij het risico lopen dat de mediademocratie zal overgaan in een emotiedemocratie. Wij kunnen daarvan allemaal de concrete voorbeelden noemen. Er is ook gewezen op de adviezen van de RMO en de ROB. Er zijn enkele centrale vragen en één daarvan is de vraag welke rol de media tegenwoordig spelen in de driehoeksverhouding van burgers, overheid en politiek. Vooral het RMO-rapport gaat daarop in. Een andere vraag is hoe parlement en regering gegeven een bepaalde relatie met de media hun werk doen. De vraag wat bestuurders en volksvertegenwoordigers zelf kunnen doen om de relatie met de media te verbeteren, komt vooral in het ROB-advies aan de orde. De leden van het kabinet hebben evenals Kamerleden veel te maken met de media. Het is ook niet moeilijk om de mechanismen die RMO en ROB beschrijven te herkennen. Ik heb buiten deze Kamer al eens gezegd dat het niet aan mij is om de pers de maat te nemen, maar ik ben blij met de discussie die in journalistieke kring op gang is gekomen. Een open gesprek hierover vormt een goede basis voor het zoeken naar oplossingen.

Alvorens in te gaan op de rol van de overheid en de openbare informatievoorziening zal ik eerst een enkel woord wijden aan de media. Door onafhankelijke nieuwsgaring en berichtgeving en door het bieden van een

platform voor discussie houden de media de pluriformiteit van de publieke meningsvorming in stand. Daarmee leveren zij een onmisbare bijdrage aan het democratische gehalte van de samenleving. Dat is een groot goed en daar moeten wij zuinig op zijn. Nu constateert de RMO dat de berichtgeving soms gepaard gaat met fouten en slordigheden. Incidenten worden vaak uitvergroot. In de weergave van veel media heet een discussie al snel een conflict en een meningsverschil een rel. Je ziet een tendens waarbij de media meer focussen op personen en minder op de zaak zelf en dat baart velen zorgen. De reactie van een flink aantal betrokkenen geeft aan dat men bereid is zichzelf een spiegel voor te houden.

Dan zal ik nog ingaan op de rol van de overheid zelf. De ROB stelt onder andere dat de vervlechting met de media door de politiek ook in stand wordt gehouden door praktijken als lekken, proefballonnen en de inzet van communicatie voor eigen politiek-strategische doelen. De raad pleit op dit punt voor kritisch zelfonderzoek. Wij moeten als politici deze discussie over onze rol zeker aandurven.

Het is goed om als overheid ook de eigen werkwijzen, professionele standaarden en ethische uitgangspunten van tijd tot tijd kritisch tegen het licht te houden. Overigens wordt bij de overheid een aantal van de aanbevelingen die de ROB heeft gedaan al verwerkt. Kijkend naar mijn eigen portefeuille, het algemene communicatiebeleid, kan ik zeggen dat RVD en ministeries al veel overheidsinformatie actief openbaar maken. Zo wordt volop gebruikgemaakt van de mogelijkheden die internet biedt om informatie voor iedereen toegankelijk te maken. Mede naar aanleiding van het advies van de commissie Toekomst overheidscommunicatie is al veel in gang gezet dat bijdraagt aan het vergroten van transparantie, openheid en interactiviteit van de rijksoverheid. Ik zie het pleidooi van RMO en ROB zo, dat wij die lijn verder moeten doortrekken. Er blijft natuurlijk genoeg werk en stof voor discussie over. De discussie zal vooral moeten worden gevoerd tussen de drie hoofdrolspelers in het veranderende medialandschap: media, parlement en regering. Hier is vandaag een aantal belangrijke aanzetten daartoe gegeven. In onze reactie op deze publicatie zullen wij er uiteraard verder op ingaan.

Ik kom nu bij een ander punt dat aan de orde is gesteld en wel in het bijzonder door de heer Platvoet. Dat betreft het koninklijk huis. Hij heeft enkele kwesties aan de orde gesteld: Margarita en de vragen rond mevrouw Mabel Wisse Smit. Hij heeft in dat kader gesproken over ministeriële verantwoordelijkheid en vroeg of die niet achterhaald is. Ik vind het te snel om te stellen dat de ministeriële verantwoordelijkheid achterhaald is en dat er sprake is van een dwangbuis. Ik wijs erop dat de ministeriële verantwoordelijkheid voor de koningin volledig is en dat dit voortvloeit uit de Grondwet. Voor andere leden van het koninklijk huis is deze ministeriële verantwoordelijkheid aanwezig voorzover een lid van het huis betrokken is bij de uitoefening van de koninklijke functie en het openbaar belang wordt geraakt. Leden die niet of nauwelijks ondersteuning bieden aan de koninklijke functie vallen dus niet voor al hun doen en laten onder die ministeriële verantwoordelijkheid. Ik wijs er overigens op dat de kring van de leden van het koninklijk huis met de

Wet lidmaatschap koninklijk huis uit 2002 in dit perspectief ook is beperkt. Dit is toen uitvoerig behandeld en uw Kamer heeft er als medewetgever mee ingestemd.

De heer Platvoet heeft vervolgens de indringende vraag gesteld hoeveel tijd ik besteed aan het koninklijk huis. Ik zie u lachen, voorzitter, maar het is toch een open en eerlijke vraag van de heer Platvoet?

De voorzitter: Wij zijn in blijde verwachting van het antwoord.

**

Minister Balkenende: Ik ga uiteraard geen opsomming geven van het aantal dagdelen dat ik besteed aan alles wat samenhangt met het huis. Dat ik er tijd aan besteed is duidelijk, maar de omvang is in overeenstemming met mijn verantwoordelijkheid als minister-president. Het past bij een constitutionele monarchie met politieke verantwoordelijkheid van de ministers voor het staatshoofd. Daaraan moet tijd worden besteed. U weet dat ik formeel 36 uur per week werk. Voor het overige is het werk in vrije tijd. Laten wij het er maar op houden dat ik een aanzienlijk deel van mijn vrije tijd besteed aan het koninklijk huis.

De heer Platvoet heeft de vraag gesteld of de toekomst van de monarchie kwetsbaar is. Anders dan de heer Platvoet zie ik geen reden om te praten over de kwetsbare monarchie. De Nederlandse bevolking draagt de monarchie en het Huis van Oranje. Ik denk niet dat hij en ik het gaan meemaken dat die steun eraan ontvalt. Sterker nog, met de geboorte van prinses Amalia is de toekomst nog hechter geworden.

Voorts is aan de orde gesteld de positie van het Kabinet der Koningin. Ook de heer Platvoet sprak daarover. Wat de ministeriële verantwoordelijkheid voor de koning in de grondwettelijke zin van het woord betreft, geldt dat alle ministers verantwoordelijk zijn voor hetgeen hun onderscheiden taken raakt en dat de minister-president de bijzondere verantwoordelijkheid draagt voor de koning in algemene zin. In het nieuwe KB inzake het Kabinet der Koningin dat in werking is getreden op 1 januari 2004 en in de toelichting daarbij is nog eens vastgesteld dat er ook in dit opzicht sprake is van een volledige ministeriële verantwoordelijkheid, met inbegrip van de posities van de onderscheiden ministers. Dat komt mede tot uitdrukking in het feit dat het Kabinet der Koningin nu is opgenomen in hoofdstuk III van de rijksbegroting naast het ministerie van Algemene Zaken en de commissie van toezicht betreffende de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Deze opzet doet recht aan de ministeriële verantwoordelijkheid, maar ook aan de onderscheiden staatkundige posities van deze drie organisaties. Over dit onderwerp is uitvoerig van gedachten gewisseld in de Tweede Kamer. Met name de heer Van Beek van de VVD-fractie heeft nog eens aangegeven dat deze lijn het zou moeten worden. Uiteindelijk is die ook in de regeling neergelegd.

De heer Kox heeft gesproken over de openstelling van paleizen. De heer Kox vond de passage in mijn begroting over de openstelling van de paleizen mager. In de Tweede Kamer is er inderdaad over gedebatteerd. Een motie van de LPF over meer openstelling is toen niet aanvaard. Een externe commissie heeft een en ander

uitgebreid onderzocht. Ik hoor geen nieuwe argumenten op het gebied van de fysieke onmogelijkheden -- het zijn immers alleen historische gebouwen -- en op het gebied van de veiligheid; een gebied dat de afgelopen twee jaar om voor de hand liggende redenen meer nadruk heeft gekregen.

Ik zie dus ook geen argumenten voor een ander standpunt. Dat laat onverlet dat het nodige wordt gedaan aan publiekstoegankelijkheid, ook via internet. In dit verband wijs ik op de in de begroting genoemde voorbeelden.

De heer Kox vroeg nog naar de gevolgen voor de begroting van een eventuele IGC tijdens het Nederlandse voorzitterschap en de verwezenlijking van de Nederlandse wensen. Dat is een terechte vraag omdat ook in het publieke debat dit aspect aan de orde is. Op dit moment staat nog niet vast dat Nederland de IGC gaat afronden. Het Ierse voorzitterschap zal eind maart doen verslag doen aan de Europese Raad. Dan weten wij meer. Premier Ahern heeft aangegeven dat hij zich inzet voor bilaterale consultaties. Daarna volgt een assessment, waarna verslag wordt gedaan in de Europese Raad. Het is momenteel dus nog te vroeg om te speculeren over een eventuele Nederlandse betrokkenheid. Dat is afhankelijk van de bilaterale consultaties van het Ierse voorzitterschap. De kosten van het voorzitterschap zijn opgenomen in de begroting van Buitenlandse Zaken. Daarin is voorzien in de mogelijkheid van extra kosten van bijvoorbeeld een IGC. Een eventuele behandeling van de IGC heeft geen gevolgen voor de begroting van Algemene Zaken.

De heer **Kox** (SP): Je kunt er inderdaad niet over speculeren, maar wel zeker is dat Ierland het niet gaat afronden. Is het realistisch om te verwachten dat dat in de tweede helft van het jaar gaat gebeuren? Als Nederland voor de afronding moet zorgen, doet de regering er wijs aan om in deze periode haar punten binnen te krijgen. De praktijk leert immers dat het voorzitterschap vaak achteraan staat.

Minister **Balkenende**: Tijdens de Europese Raad van december heb ik uiteraard aandacht gevraagd voor de glasheldere Nederlandse punten. De andere partners zijn op de hoogte van die punten. In een telefonisch contact verleden week met premier Ahern is in algemene zin gesproken over de voortgang van het proces en ook toen heb ik nog eens gewezen op de Nederlandse punten. Wij blijven dat doen, maar ik ga nu niet speculeren over de vraag of de afronding op ons bordje komt. Ik wijs er nog wel op dat naarmate het proces langer duurt, het risico van ontrefeling groter wordt. Er moet dus naar worden gestreefd dat spoedig oplossingen worden bereikt, want wij schieten er niets mee op als er onduidelijkheid blijft bestaan. Het zou natuurlijk heel mooi zijn geweest als inmiddels de definitieve conclusies waren getrokken. Per 1 mei hebben wij immers te maken met de formele toetreding van nieuwe lidstaten. Er moet dus druk op de ketel blijven en het Ierse voorzitterschap is op dit ogenblik druk bezig, te bezien wat de mogelijkheden zijn. Zoals gezegd, het is niet een gemakkelijk jaar. Er zijn Europese verkiezingen en er komt een nieuwe Commissie. Er is het nodige aan de hand in Europa. Desalniettemin

moeten wij tempo houden in het realiseren van iets wat van groot belang is voor de toekomst van Europa, te weten een nieuwe constitutie.

*N

De heer **Noten** (PvdA): Voorzitter. Ik dank de minister voor zijn vriendelijke woorden. Ik ben blij dat hij mijn inbreng op prijs heeft gesteld. Het omgekeerde is ook het geval. Voordat ik daarop terugkom, wil ik proberen een antwoord te geven op enkele vragen van de heer Kox. Hij vroeg wat de kernwaarden zijn voor de PvdA. Daar kan ik natuurlijk uitgebreid op ingaan, maar dat zal ik niet doen. Het is overigens niet een gemakkelijke maar wel een belangrijke vraag.

Ik zou kunnen proberen om die vraag te vertalen in de gebruikelijke politieke standpunten zoals wij die in dit huis bij de behandeling van de andere begrotingen of van wetsvoorstellen innemen. Ik heb in mijn eerste termijn al aangegeven dat ik dit weinig zinvol vind. Natuurlijk hebben wij opvattingen over de AOW of de WAO, over de toegankelijkheid van het onderwijs en de zorg en over de wachtlijsten. Ik denk niet dat hij dit bedoelt. Hij vraagt wellicht wat ons beginselprogramma is en wat onze kernwaarden zijn. Ik heb er al een aantal genoemd: pluriformiteit en gelijkheid. Overigens ben ik van mening dat gelijkheid geen bureaucratisch uitgangspunt is, maar een waarde. Ook solidariteit behoort tot die kernwaarden en dan als organisatieprincipe en hiervoor zou ik -- als het even kan -- graag het woordje internationale zetten.

Ik kan verder gaan, maar ik nodig de heer Kox graag uit voor een discussie met mij en mijn partijleden. Wij werken aan een herijking van ons beginselprogramma en wij komen hier zeker op terug. Ik zal hem een exemplaar van dit nieuwe programma sturen en hem kennende, zal hij dit ongetwijfeld van zijn commentaar voorzien.

Ik vind het echter niet zinvol om dit te koppelen aan de discussie over normen en waarden, want hierover kunnen wij op elk willekeurig moment van gedachten wisselen. Ik wil mij nu beperken tot de bijzondere aspecten in deze discussie.

De minister-president is ook ingegaan op de vraag wat de rol van dit huis is als het gaat om waarden; ik laat het woord normen nu even achterwege. Wat is de rol van de Kamerleden? Hoe laten wij in ons gedrag zien welke waarden wij aanhangen en welke ons verbinden? Ik heb geprobeerd hier in eerste termijn iets over te zeggen, maar misschien ben ik niet scherp genoeg geweest. Ik denk dat het tijd is om met elkaar dit gesprek te voeren, misschien buiten de actualiteit en misschien binnen enige intimiteit. Als het kabinet ons daartoe zou uitnodigen, zou mijn fractie graag meedoen aan zo'n gesprek op voorwaarde dat er geen camera bij aanwezig is zodat wij echt samen kunnen onderzoeken wat ons hierin bindt. Dan pas komt de vraag aan de orde hoe wij dit vertalen in concreet beleid.

In dit verband wil ik reageren op een opmerking van de heer Platvoet en die overigens zo vaak wordt gemaakt: als het maar meetbaar is in concrete resultaten. Ik begrijp dit wel, maar ik heb ooit een vriendin gehad die steeds opnieuw zei dat ik niet genoeg van haar hield. Dit

doet mij hieraan denken. Overigens had zij gelijk, maar zij heeft mij ook nooit duidelijk kunnen maken wanneer het dan wel genoeg was. Begrijpt u wat ik bedoel? Dit geldt ook voor waarden. Wanneer is het af? Wanneer is het genoeg of te weinig? Hoeveel kilo wilt u? Wij zouden eens moeten vaststellen dat die vragen als zodanig niet te beantwoorden zijn en dat wij dit ook niet moeten proberen, omdat wij dan het debat ridiculiseren. Dit moeten wij niet doen, want dit helpt ons niet verder.

De heer **Platvoet** (GL): Mevrouw de voorzitter. Ik heb de minister-president gevraagd of het beleid wordt geconcretiseerd. Hij heeft in zijn antwoord aangegeven dat dit de bedoeling is. Betreurt de heer Noten dit?

De heer **Noten** (PvdA): Nee, maar ik heb geprobeerd iets anders naar voren te brengen. Ik vind het erg goed dat de minister-president erkent dat er een tweesporenbeleid is: aan de ene kant wordt tegemoet gekomen aan de wens van burgers om een einde te maken aan het gedoogbeleid, aan de andere kant worden initiatieven van burgers en organisaties gesteund. Hij gaf een aantal voorbeelden van mensen of organisaties die hun eigen verantwoordelijkheid nemen en vormgeven door onderlinge afspraken. Dit kan gaan van pestprotocollen tot fairplaytoernooien. Ik kan mij hier van alles bij voorstellen en ik ondersteun dit van harte.

Ik wil aan deze discussie de vraag toevoegen naar ons gedrag. Hoe gaan wij om met publiciteit? Hoe waarborgen wij in dit huis in onze relatie met het kabinet onze uitgangspunten over de democratische rechtsstaat die ons verbinden? Dit sluit het andere niet uit, maar ik probeer er iets aan toe te voegen. Ik ben daarom blij met de reactie van de minister.

Ik heb wel één zorgpunt. Hij is het met me eens dat de discussie niet moet worden gepolitiseerd en geridiculiseerd, maar zulks roept bij mijn fractie de vraag op hoe er structuur in moet worden aangebracht, die tevens ergens toe leidt. Het huidige proces baart me zorgen. Het kabinet neemt een standpunt in naar aanleiding van een rapport. Vervolgens wordt over dat standpunt van het kabinet een debat gevoerd. Zal dit inderdaad niet leiden tot politisering en ridiculisering? Eerlijk gezegd, denk ik dat in dat geval beide juist wel aan de orde zullen zijn.

Daarom ga ik terug naar mijn voorstel in eerste termijn, dat ik wellicht niet scherp genoeg heb gebracht: ik denk dat de vertaling van het WRR-rapport naar een politiek standpunt niet alleen in de boezem van het kabinet zou moeten plaatsvinden, maar, door de grenzen van partijen heen, in een beleidsintieme omgeving tot stand moet worden gebracht. Mocht het kabinet mijn fractie in dit Huis daarvoor uitnodigen, dan zal zij daaraan graag deelnemen. Dit Huis zou daar een uitstekende rol in kunnen spelen.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): U brengt verrassende dimensies in dit debat: eerst uw liefdesperikelen, nu weer intieme beleidsdiscussies. Begrijp ik uw woorden goed? Vindt u dat het debat over normen en waarden dus niet in de volle openbaarheid moet worden gevoerd, zonder journalisten? Dat is een opmerkelijke opvatting, temeer daar wij allen vinden dat de Eerste Kamer het juist zou

verdienen om meer in de volle openbaarheid te functioneren. Of verlost u mij anders uit mijn onbegrip.

De heer **Noten** (PvdA): U hebt gelijk: het is buitengewoon opmerkelijk als je zegt dat je niet altijd verder komt door onderzoeksvragen onmiddellijk in de openbaarheid te gooien. U begrijpt het dus goed.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Vindt u dan dat het WRR-rapport vertrouwelijk had moeten zijn?

De heer **Noten** (PvdA): Nee, absoluut niet. Ik kom nu in een volgende fase: een wetenschappelijk rapport dat ons helpt bij de definitie van begrippen moet worden vertaald naar politieke acties. Ik heb er onvoldoende vertrouwen in dat er, met de wijze waarop het debat nu wordt georganiseerd, daadwerkelijk gemeenschappelijke acties zullen komen. Ik denk inderdaad dat er enige beleidsintimiteit nodig is om te onderzoeken wat ons in de discussie in feite verbindt, in plaats van wat ons scheidt.

De heer **Kox** (SP): U begon met de opmerking dat de kwantificering van waarden niet zo gemakkelijk is. Bij "houd je genoeg van me" is "ik houd van je" ook gekwantificeerd, en ook nog een positieve waarde. Het is bij u toch niet alleen maar treurigheid troef? Maar je moet kwantificeren, niet om te zien of we genoeg hebben -- een zich ontwikkelende maatschappij heeft immers nooit genoeg -- maar om te bezien of er vooruitgang is: worden we gelijkwaardiger, worden we meer solidair, pluriform? Daarover zou ik graag meer horen. Ik ben het ermee eens dat het voeren van een debat verder gaat dan klakkeloos volgen wat de regering zegt en ook dat dit ruim moet worden opgevat. Ik vind echter ook dat de PvdA moet zeggen waar zij staat; ze kan niet zomaar verwijzen naar een beginselprogramma dat nog moet komen. Ik neem aan dat u ook zonder beginselprogramma niet "waardenloos" bent. Die beginselen moeten nog worden uitgediept om inderdaad tot een gelijkwaardig gesprek te komen. Ik zou het plezierig vinden als wij met die voorwaarden zo'n gesprek kunnen voeren; in dat geval ben ik uw medestander.

De heer **Noten** (PvdA): U geeft bijna een samenvatting van hetgeen ik wilde zeggen. Uiteraard vind ik dat er uiteindelijk concrete, meetbare resultaten moeten worden bereikt. Die vertalen zich naar een toename van eigen initiatieven en bewustwording. Daar ben ik het volstrekt mee eens. Het mag echter niet vrijblijvend zijn of worden. Tegelijk stel ik vast dat er een soort veiligheid nodig is voor partijen om in deze discussie daadwerkelijk verder te komen.

Dat kan niet voor de camera want daar is die veiligheid niet aanwezig. Dat probeerde ik te zeggen en dat bedoel ik met het woord "intimiteit". Wij moeten elkaar die ruimte gunnen. Ik begrijp dat er behoefte is aan een beginselprogramma; wij hebben die behoefte ook. Dat programma komt er ook, maar daar wil ik nu niet anderhalf uur aan wijden.

*N

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Voorzitter. Uit zijn beantwoording begrijp ik dat de minister van Algemene Zaken meegaat in een aantal punten dat ik naar vorenbracht met betrekking tot de reactie van het kabinet. Ik moet afwachten op welke wijze daaraan inhoud wordt gegeven, maar daarover komen wij nog te spreken. Ik doel nu op de definitiekwestie ten aanzien van de eigen positie van de overheid op het gebied van normen en waarden en de concreetheid van het regeringsbeleid. Ik neem aan dat de Eerste Kamer daarover op een gepast en tijdig moment komt te discussiëren.

Ik kom graag nog op een aantal punten terug, zoals op het afrekenen met de gedoogcultuur. In juridische kringen leeft het dispuut dat gedogen een nuttige functie kan vervullen als wetgeving verouderd is of niet meer kan rekenen op brede maatschappelijk steun. In die gevallen kan gedoogbeleid gelden in de overgangssituatie naar nieuwe wetgeving. De afschaffing van de gedoogcultuur is een populair onderwerp, maar dat type gedogen is zeer goed te verdedigen als dat te zijner tijd leidt tot nieuwe wetgeving. Mag ik ervan uitgaan dat de minister deze definities van gedoogcultuur meeneemt en niet alleen de platte definities hanteert?

De stelling van de heer Noten dat er niet gepolitiseerd mag worden en dat de discussie gevoerd moet worden in een beleidsintieme omgeving begrijp ik niet goed. Het is natuurlijk een beproefde managementstrategie om eerst binnenskamers tot overeenstemming te komen en vervolgens gezamenlijk naar buiten te treden, maar op dit punt lijkt mij dat niet de manier waarop de politiek moet opereren. Pluriformiteit is een belangrijke waarde binnen de Partij van de Arbeid. Die moet tot uiting komen in het politieke debat, temeer daar pluriformiteit op dit punt in de maatschappij manifest is. Ik begrijp dan ook niet goed waartoe een en ander moet leiden. Ik denk ook niet dat het de bedoeling van de minister-president is.

Ik heb in eerste termijn gezegd dat ik vermoed dat er voor een deel een neoconservatieve agenda gehanteerd wordt, hoewel ik dat vermoeden pas kan hard maken als het standpunt van de regering en de concrete maatregelen bekend zijn. Als deze neoconservatieve elementen bevatten, dan ligt de politieke discussie – gelukkig – onmiddellijk op straat. Ik neem aan dat de Partij van de Arbeid daaraan op dat moment op een pittige manier zal deelnemen vanwege zijn sociaal-democratische achtergrond.

De heer **Noten** (PvdA): Ik begrijp uw verwarring en die gun ik u ook. De relatie met het managementdenken is mij echter niet helemaal duidelijk. De politiek is vaak verweten eerst met elkaar te spreken en pas daarna extern te communiceren. Ik geef slechts aan dat die handelwijze soms zin heeft. Het heeft soms zin om eerst met elkaar te spreken en dan pas de rest van de wereld te woord te staan. Af en toe wordt daarmee wat ruimte gecreëerd. Probeert u het eens. Ik sluit niet uit dat u het als heel aangenaam zult ervaren.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Ik wil in de koffiekamer best met de heer Noten over dit onderwerp praten, maar ik vind dat dit debat in de openbaarheid moet worden gevoerd. Dit geldt nog temeer indien het kabinet met een neoconservatieve agenda op de proppen komt.

Mijn volgende onderwerp betreft de monarchie. De minister van Algemene Zaken heeft de wetswijziging genoemd waaraan de Eerste Kamer als medewetgever heeft meegewerkt. De ministeriële verantwoordelijkheid geldt nu voor een kleiner aantal leden van het koningshuis. Dat is natuurlijk waar. Het frappante is nu juist dat zowel mevrouw Mabel Wisse Smit als mevrouw Margarita de Bourbon de Parme volgens deze wet geen lid is van het koninklijk huis. Uitgerekend zij hebben, ook in het kader van de ministeriële verantwoordelijkheid, veel stof doen opwaaien. Dit heeft tot veel discussie in de politiek geleid. Ik vind het geen al te sterk argument dat er met de nieuwe wet minder aan de hand zou zijn. Integendeel, omdat in de 21e eeuw leden van het koninklijk huis assertiever zijn en er een open mediamaatschappij is, is dit een niet meer te handhaven instrumentarium. In tegenstelling tot de minister-president doe ik geen voorspellingen; wij zullen wel zien hoe dit zich verder ontwikkelt. Ik voorspel echter dat ons nog veel meer van dit soort akkefietjes te wachten staan.

Ik heb de minister-president gevraagd hoeveel tijd hij kwijt is aan het koninklijk huis. Hij heeft geantwoord dat hij 36 uur per week werkt en dat hij het in zijn vrije tijd doet. Ik heb een rekensommetje gemaakt. Er zit zeven keer 24 uur in een week, dat is 168 uur. Daar trek ik de 36 uur van af die hij krachtens zijn cao blijkbaar moet besteden aan het werk. Ik geef hem elke nacht acht uur slaap; dat is royaal, zodat hij goed kanitrusten. Dat is bij elkaar 56 uur. Dan blijft er aan vrije tijd 76 uur over voor de minister-president. Hij is een gezinsman, dus ik trek er nog 26 uur af voor het gezin. Hij gaat naar de kerk; dat is twee uur in de week. Ik weet niet of dat een goede schatting is, want ik kom daar nooit. Ik kom dan uit op 48 uur vrije tijd die de minister-president aan het koningshuis besteedt. Dat vind ik onverantwoord veel.

*N

De heer **Kox** (SP): Voorzitter. Na recente publicaties dacht ik dat wij politici niet moeten spreken over wat wij in onze vrije tijd doen. Daar komt alleen maar ellende uit voort!

De minister-president heeft gezegd dat 2004 het jaar wordt van de concretisering van het debat. Hij ziet de reactie van het kabinet op het rapport van de WRR als een goed beginpunt. Dat ben ik met hem eens. Ik deel de mening van de fractievoorzitter van de PvdA over de wijze waarop dat zou moeten gebeuren. Tegelijkertijd begrijp ik dat de regering een reactie moet geven op dat rapport; dat is een taak van de regering. Ik wil de minister-president vragen of hij, naar aanleiding van de opmerkingen van de heer Noten en mijzelf, ideeën heeft over hoe wij er een algemener debat van kunnen maken. De regering in dit land gaat namelijk niet over de waarden, hoewel de regering daarin een belangrijke zeggenschap behoort te hebben en initiatieven dient te nemen. Dat geldt echter ook voor politieke partijen. Ik zeg dan ook tegen de heer Noten

dat ik niet op zijn beginselprogramma zit te wachten. Nee, ik wacht op hetgeen waarop ik de PvdA mag afrekenen in het concrete beleid. Dat mag de regering ook weten; anders kan de een alles zeggen terwijl de ander alles moet beantwoorden.

De minister-president heeft ook gezegd dat de zaken na een algemene reactie en een debat moeten worden geconcretiseerd. Hij heeft gezegd dat het daarbij om andere begrotingen gaat, waarop hij niet kan worden afgerekend. Ook kan dit alles niet voor het bedrag van 58 mln euro worden geleverd. Dat heb ik allemaal begrepen. Hij noemt een aantal voorbeelden, die ook de mijne zijn, zoals de maatschappelijke stage in het onderwijs. Daarmee wordt een programmapunt verwezenlijkt dat de SP al lange tijd nastreeft. Verder zegt de minister-president dat er betere contacten moeten komen tussen allochtone en autochtone jongeren. Dat is een uitstekend streven, maar ik zou dit willen aanvullen met contacten tussen autochtone en allochtone ouderen. Als er ergens eenzaamheid is in de maatschappij, is het wel bij deze groepen, die vaak veroordeeld zijn om langs elkaar heen te leven en wonen. Verder wil hij dit punt verder concretiseren door de hier bestaande waarden en normen bij de inburgering te betrekken. Daarbij moest ik denken aan mijn periode als beginnend raadslid in 1984, toen ik stelde dat het niet slecht zou zijn als naar Nederland komende migranten onze "waarden en zeden" zouden kennen. Ik zal niet vertellen waartoe die uitspraak allemaal leidde, maar alle partijen in Nederland, althans in Tilburg, waren van mening dat ik daarmee de grens van het oorbare ver had overschreden. Gelukkig kunnen wij het daarover twintig jaar later eens worden.

De minister-president heeft ook concreet aangegeven wat wij niet moeten doen, en ook op dat punt deel ik zijn mening. Dit onderwerp moet niet worden gepolitiseerd, het is niet van iemand. Het moet gaan over de punten waarover wij het met zijn allen eens zijn. Dan blijft er nog genoeg over om het met elkaar over oneens te zijn, en dat maakt dit land zo aangenaam. Bij de algemene beschouwingen heb ik aangegeven dat op basis van ons beider uitgangspunten, wij elkaar op een aantal punten zouden moeten vinden. Als dit niet lukt, doen wij iets fout, de minister-president, ik of wij samen. In dit land delen wij veel meer waarden dan vaak in de praktijk lijkt. Daarnaast ben ik het met de minister-president eens dat er niet moet worden geridiculiseerd. Zaken als "normen en waarden" klinken wel suf, maar deze zijn wel erg belangrijk. Als het aansnijden hiervan suf en burgerlijk is, laat dat dan maar zo zijn. De minister-president geeft terecht aan dat alle barometers duidelijk zijn: het volk wil af van het gebrek aan respect voor zaken die voor veel mensen belangrijk zijn. Men wil naar een samenleving waarin de waarden en normen die men samen deelt, onderdeel van de werkelijkheid zijn.

Door de minister-president is een aantal praktische voorbeelden gegeven, bijvoorbeeld ten aanzien van voetbalsupporters. Mijn partij is mede oprichter van het Comité Echte Fans, in samenwerking met verenigingen van voetbalsupporters. Deze actiegroep keert zich tegen vandalisme, tegen hufterigheid. Supporters moeten echter ook met respect worden behandeld; als je van voetballen houdt, ben je niet per definitie iemand die in een soort

varkenskooi moet worden gedreven om naar een voetbalwedstrijd te kijken.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen is een ander goed voorbeeld dat door de minister-president werd gegeven. In dat licht staan mensen van mijn partij bij de Aldi voor de deur om te zeggen: luister naar de minister-president en handel maatschappelijk verantwoord als ondernemer. Aldi doet dat namelijk niet. De minister-president geeft verder aan dat de goede voorbeelden op internet moeten worden gezet. Daarnaast ben ik erg benieuwd. Als hij nog meer voorbeelden wil hebben van goed gedrag in deze samenleving -- dat is er wel degelijk heel veel -- wil ik hem die graag leveren.

Op de rol van de media wil ik nu niet verder ingaan. Ik deel echter de mening van de minister-president en de opmerkingen van de heer Noten daarover.

Mijn grote zorg is dat wij het weliswaar eens zijn over de grote gedachten, maar niet over de concrete praktijk. Daar zit de grootste vijand van het debat over waarden en normen. Als het concrete beleid van de regering mensen het idee geeft "zij hebben geen boodschap aan mij", dan heeft dat effecten op hun gedrag. De minister-president noemde het voorbeeld van een scholier die zijn docent vermoordt omdat hij het ergens niet mee eens is. Dit is verschrikkelijk, maar toch is het niet zoals sommigen hebben gezegd "waanzin". Het is een handelen op basis van een asociale gedachtegang van iemand die geïsoleerd is van de normale sociale waarden en normen in ons land. Als wij dit willen voorkomen, zullen wij moeten investeren in de sociale structuur. Ik zeg niet dat dergelijke voorvallen daarmee kunnen worden voorkomen, maar als er niet wordt geïnvesteerd, zullen wij daarmee wel vaker worden geconfronteerd.

Ik kom nog even terug op het punt van het openstellen van de paleizen. Op Paleis Soestdijk wonen volgens mij toch echt maar twee mensen. Ik zag bijna een mooie rol weggelegd voor prins Bernhard bij de openstelling. De minister-president heeft gezegd dat de monarchie nog lang zal bestaan. Ik vrees dat evenzeer als de minister-president het hoopt. Dat paleis is voor veel mensen een symbool van die monarchie. Waarom kan dat dan niet open worden gesteld?

Over het Nederlands voorzitterschap zei de minister-president: daarover wil ik niet speculeren; hoe langer wij wachten hoe rafeliger het wordt. Dit doet het slechte in mij als mens omhoog komen. Mijn idee over de noodzaak van een Europese Grondwet is iets minder urgent dan van de minister-president. Als ik op dit punt kan meehelpen om te vertragen, zal ik het niet laten.

*N

Minister Balkenende: Voorzitter. Ik dank de geachte afgevaardigden voor wat zij in tweede termijn nog naar voren hebben gebracht. In hun bijdragen zitten enkele gemeenschappelijke punten, zoals de vraag op welke manier wij met elkaar omgaan in het debat over een rapport van de WRR. Op deze kwestie en andere zal ik ingaan. De heer Noten heeft terecht gezegd dat het in dit debat, maar ook in andere debatten, moet gaan om de bijzondere aspecten van normen en waarden. Je kunt het onderwerp enorm uitbreiden. Zoals hij in eerste termijn al

zei, kun je dan heel brede beleidsdiscussies krijgen die zelfs te maken kunnen hebben met morele superioriteit. De vraag is echter of de discussie dan niet wordt vervaagd. Als wij praten over normen en waarden, gaat het vooral om de vraag op welke manier mensen met elkaar omgaan, in wat voor type samenleving zij willen wonen en wat de zorgen zijn die hen bezig houden. Daarbij focussen wij de discussie vooral op een aantal onderwerpen, zoals in het rapport van de WRR gebeurt inzake het gedrag.

De waarde van de inbreng van de heer Noten is dat hij de discussie niet abstract laat zijn. Hij vraagt klip en klaar wat een en ander betekent voor het functioneren van de Eerste Kamer en hoe de Kamer daarmee omgaat. De manier waarop de Kamer het debat verder wil entameren, raakt in eerste instantie haar interne verantwoordelijkheid. Het kabinet staat altijd graag open voor het debat. Dit raakt het vraagstuk van de beleidsintieme discussie, waar ik mij overigens buiten houd. De heer Platvoet vroeg op welke manier je dat precies moet duiden en dat zie ik zelf ook. Moet een discussie daarover in vertrouwelijkheid worden gevoerd, terwijl wij over waarden juist een open debat willen? Het lijkt mij goed als ik de interne beraadslaging in de Kamer afwacht. De Kamer moet in elk geval weten dat wij altijd graag bereid zijn van gedachten te wisselen over een reactie van het kabinet.

De heer Noten heeft evenals de andere sprekers gevraagd naar de structuur van de discussie. Wat gebeurt er als de kabinetsreactie is gekomen? Ik hoop eerlijk gezegd dat wij niet een debat voeren omdat een kabinet met een reactie komt. Wij debatteren in de eerste plaats omdat het gaat om het type samenleving dat wij voor ogen hebben. Wat de heer Kox zei, sprak mij zeer aan. Hij had het over voorbeelden van goed gedrag. Dat hebben wij nodig. Wij zijn gewend aan negativisme en slechte dingen. Laten wij echter ook de goede dingen benoemen. Laten wij over het onderwerp spreken omdat het mensen geweldig bezighoudt. Ik heb bijvoorbeeld de belevingsmonitor genoemd. Keer op keer blijkt dat het vraagstuk van omgang met elkaar en van waarden en normen hoog scoort bij mensen. Daarom praten wij erover en niet omdat een kabinet met een reactie komt. De reactie is een voertuig om het debat te genereren. Dat geldt zowel voor de Tweede Kamer als voor deze Kamer. Ik verwacht eerlijk gezegd dat een debat over een WRR-rapport en een kabinetsreactie niet alleen een politieke discussie zal zijn, maar dat zij ook in maatschappelijke organisaties en verbanden wordt gevoerd. Het onderwerp is op veel plekken aan de orde.

Ik heb al eerder aangegeven wat de inzet van het kabinet is. Wij willen aandacht voor de thematiek en oog voor decentrale initiatieven. Ik heb een aantal concrete voorbeelden genoemd van wat wij beleidsmatig voor ogen hebben. Bovendien willen wij een inhoudelijke verdieping van het debat. Over een aantal punten zijn de heer Platvoet en ik het eens. Het is goed dat er meer helderheid komt over de terminologie en dat de discussie meer wordt gefocust op bepaalde onderwerpen. De eigen positie van de overheid is daarbij een concreet punt. De heer Platvoet zegt dat hij het debat wil voortzetten en dat zeg ik hem graag na. In reactie op wat ik naar voren heb gebracht, sprak hij over de gedoogcultuur. Ik heb gezegd dat je van het gedogen af moet. De heer Platvoet is bekend met de

juridische discussie daarover. In bepaalde omstandigheden is gedogen denkbaar, namelijk als het onderdeel is van het toegroeien naar een nieuwe situatie. Ik kan mij daarbij iets voorstellen als een regeling haar nut heeft verloren en niet meer gedragen wordt. De periode zal echter kort moeten zijn. Als zo'n geschiedenis te lang wordt, ontstaat het probleem van vage normen en daarmee schiet niemand iets op. Ook dat punt is in juridische kring naar voren gebracht.

Het is goed dat wij hebben gesproken over politisering. Wij moeten ervoor oppassen dat de discussie wordt gemonopoliseerd door een partij of een bepaalde groep. Zij moet juist breed worden gevoerd. De heer Noten heeft hiervoor gepleit. Ik ben hem daarin bijgefallen. Dat laat echter onverlet dat je bij de invulling van het debat van mening kunt verschillen daarover. Dat moet ook, want het hoort bij een levendige democratie. Ik ben blij dat wij die zaken zo goed naar voren hebben gebracht. De opmerking over de neoconservatieve agenda die de heer Platvoet mogelijk veronderstelde is een aanknopingspunt. Ik stel het op prijs dat hij in tweede termijn zei dat hij nog niet alle aanknopingspunten heeft om een conclusie te trekken. Hij wacht eerst de reactie af.

Ik heb gesproken over de waarden van de rechtsstaat en over de kleine deugden. Ik heb het gehad over concrete voorbeelden en decentrale initiatieven. Wij kunnen nog een hele discussie voeren over conservatisme en christendemocratie, maar dat is misschien meer iets voor een beleidsintieme discussie in de koffiekamer. Ik wacht graag het oordeel over het standpunt van het kabinet en het rapport van de WRR af. De discussie wordt uiteraard vervolgd.

De heer Platvoet sprak over de ministeriële verantwoordelijkheid en het lidmaatschap van het koninklijk huis. De kwestie-Marguerita was geen kwestie van ministeriële verantwoordelijkheid omdat zij zelf onder de ministeriële verantwoordelijkheid viel, maar omdat de AIVD erbij betrokken was. Dat is het aanknopingspunt geweest. Mevrouw Wisse Smit valt ook niet onder de ministeriële verantwoordelijkheid, maar prins Johan Friso wel. Aanvankelijk was ook sprake van een aanvraag voor een toestemmingswet. De wet op het lidmaatschap van het koninklijk huis hangt samen met duidelijkheid over de verdeling van verantwoordelijkheden.

De heer Platvoet heeft een veronderstelling gedaan over het aantal uren in de week dat ik besteed aan het koninklijk huis en ook over mijn gezin. Op het laatste ga ik niet in op grond van de gedachte van de soevereiniteit in eigen kring. Hij weet niet hoe lang het kerkbezoek duurt. Mocht hij behoefte hebben om dat een keer te meten, laten wij dan eens samen gaan.

De heer Kox heeft terecht gewezen op de vraag hoe wij het debat over het WRR-rapport gaan voeren. Een algemeen debat is niet alleen een kwestie van de politiek, maar het is een stuk breder. Hij deed enkele suggesties, bijvoorbeeld over contacten tussen autochtonen en allochtonen, niet alleen van groepen jongeren, maar ook van groepen ouderen. Dat hoeft het kabinet niet te organiseren, maar de notie dat mensen met elkaar in gesprek moeten raken is van groot belang. Tijdens een werkbezoek in Rotterdam heb ik gezien hoe autochtone en allochtone mensen samenwerken aan conflictbeheersing en conflictoplossing.

Waarden en normen in het kader van de inburgering betreffen algemene zaken in de Nederlandse samenleving. Het is bijvoorbeeld van belang hoe wij denken over gelijke rechten in de samenleving, bijvoorbeeld voor de positie van de vrouw. Ook dat hoort bij waarden en normen in een samenleving. Er zijn talloze voorbeelden van goed gedrag te noemen. Laten wij die naar voren brengen. Dat element moet op de website duidelijk aan de orde komen. Dat is goed voor de leerprocessen.

De heer Kox deed mij het aanbod met het oog op het EU-voorzitterschap ontwikkelingen te vertragen. Van dat aanbod maak ik maar liever geen gebruik.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

*B

!Huursubsidie!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
het wetsvoorstel Wijziging van de Huursubsidiewet en enkele andere wetten (Introductie van een nieuwe procedure voor huurders die een aanvraag om toekenning van huursubsidie indienen) (28777).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Dekker**: Voorzitter. Ik begin met u en de leden van uw Kamer een heel goed 2004 toe te wensen. Ik was hier vandaag voor het eerst. Als ik dat op deze wijze kan goedmaken, hoop ik dat dat overkomt. Daarnaast wil ik mijn felicitatie aan de heer Van Oosten overbrengen voor zijn maidenspeech. Hij gaf blijk van zowel een zeer bestuurlijke achtergrond als een zeer praktisch inzicht. Ik kom daar straks nog op terug.

Allereerst wil ik erkennen dat de nieuwe methode van werken volgens het voorliggende wetsvoorstel is ingevoerd voordat de juridische basis daarvoor geheel was afgerond. Het is en blijft voor mij een uitgangspunt, dat de staatkundige rol van het parlement hierbij niet op achterstand behoort te worden gezet. Ik vind het dan ook uitermate jammer dat het zo is gegaan en daarvoor bied ik mijn excuses aan. Ik streef ernaar om een dergelijke gang van zaken een volgende keer te vermijden. Ik teken hierbij wel aan dat de termijn van indiening bij dit soort huursubsidietrajecten altijd ongelooflijk lastig is, omdat wij daarbij ook altijd gebonden zijn aan de termijn waarvoor de huursubsidieregeling geldt.

Ik hoop dat wij na de beantwoording tot een afronding kunnen komen van het voorliggende wetsvoorstel, dat betrekking heeft op de introductie van een nieuwe procedure voor huurders die een aanvraag om toekenning van huursubsidie indienen. Het betekent ook de afschaffing van het vervolgaanvraagformulier, de introductie van het huursubsidiebericht, het in principe binnen vier weken reageren op de eerste aanvraag en het instellen van de huursubsidie-informatiepunten. Op al deze

zaken zal ik, gezien de vraagstelling van de afgevaardigden, terugkomen.

Laten wij ons hierbij realiseren dat bij de start van de huursubsidieregeling in de periode 1970-1975 nog sprake was van rond de 30.000 aanvragen. Midden jaren tachtig groeide dat aantal tot meer dan 700.000 huurders. In 2003 spreken wij van een aantal huursubsidiegerechtigden van rond 1 miljoen. Dat betekent natuurlijk dat de organisatie een ongelooflijke inspanning moet leveren. Die leveren wij overigens graag.

Zowel de heer Van Raak als de heer Pastoor sprak hierbij over de kwaliteit van de brongegevens. De vraag is inderdaad hoe die kwaliteit het best kan worden bewaakt. Zoals de Kamer al aanhaalde, is het aantal beperkte huursubsidieberichten ten opzichte van vorig jaar meer dan gehalveerd van 229.000 naar 93.000. Dat is ongeveer 10% van het totaal. Laten wij ons daarbij realiseren dat in negen van de tien gevallen de zaak klopt en geen huursubsidieberichten behoeven te worden verzonden. In overleg met de beheerders van de primaire bronnen, zoals de Belastingdienst en de GBA, wordt eraan gewerkt om de gegevens bij de bron nog verder te verbeteren en het aantal beperkte huursubsidieberichten nog verder terug te brengen. De heer Van Raak vroeg wat dan aanvaardbaar is, maar een concreet niveau is daarbij niet aan te geven. Het is onvermijdelijk dat in sommige gevallen niet alle gegevens via geautomatiseerde gegevensuitwisseling bij de bron te halen zijn. Soms ligt dit aan de bron, soms aan de huurder zelf. Als de huurder bijvoorbeeld pas laat zijn aangifte inkomstenbelasting heeft ingediend, kan er een achterstand bij de Belastingdienst geconstateerd worden. Het gaat overigens niet altijd om inkomensgegevens, maar het betreft bijvoorbeeld ook huurgegevens van kleine particuliere verhuurders die niet meedoen met de automatische gegevensuitwisseling. In die gevallen wordt de huurder gevraagd om zelf de gegevens in te vullen. In afwachting daarvan ontvangt de huurder wel alvast een voorlopige bijdrage. De huurder wordt hier dus niet door gedupeerd, zo merk ik nog eens nadrukkelijk op. Na de reactie wordt de bijdrage definitief vastgesteld onder verrekening van de voorlopige bijdrage. Ik ben dan ook van mening dat er alles aan wordt gedaan om het nadeel voor de huurder van het ontbreken van volledige gegevens bij de bron tot een minimum te beperken. Het streven blijft natuurlijk gericht op verbetering, maar ik heb toch deze schets van de procesgang willen geven.

De heer **Van Raak** (SP): Ik wil de zaken vanmiddag zo concreet mogelijk maken. U zegt dat in circa 1% van de gevallen sprake is van verkeerde gegevens van de Belastingdienst. Hoe zal dit in de toekomst zijn? Wanneer mogen wij op die 1% rekenen?

Minister **Dekker**: Wij hebben een convenant met de Belastingdienst gesloten om die streefwaarden te kunnen aangeven en het aantal fouten in de wederzijdse samenwerking zo beperkt mogelijk te laten zijn. Nogmaals, 1% is bij een dergelijke praktische werking eigenlijk een redelijk uitgangspunt. Natuurlijk streven wij ernaar om dat te verminderen. Wij zijn daarbij echter afhankelijk van de Belastingdienst. Zoals de heer Van Raak weet, voeren wij hierover intensief overleg met de

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Belastingdienst. Dat doen wij trouwens niet alleen over de huidige situatie, maar ook over de toekomstige situatie. Later dit jaar zal ik de Kamer berichten over de toekomstige samenwerking met de Belastingdienst.

De heer **Van Raak** (SP): In de memorie van toelichting hebt u gezegd dat u op basis van historische cijfers tot die 1% bent gekomen. Daarbij gaat het trouwens nog altijd om zo'n 2000 gedupeerde huishoudens. Wat gaat u voor die 1% betekenen? Het is namelijk niet hun eigen verantwoordelijkheid dat die gegevens niet goed zijn. Hoe gaat u ervoor zorgen dat een en ander zo snel mogelijk geregeld wordt voor die mensen? Zullen zij een speciale behandeling krijgen?

Minister **Dekker**: Als de gegevens afkomstig zijn van de Belastingdienst, dan spreek ik de Belastingdienst daarop aan. Als er sprake is van fouten, onduidelijkheden of onvolkomenheden in gegevens die door de betrokkene zelf zijn verstrekt, dan neemt de uitvoerder van de huursubsidie in het administratieve traject vaak contact op om een en ander na te gaan. Er wordt dus alles aan gedaan om de huurder hier zo min mogelijk nadeel van te laten ondervinden.

De heer **Van Raak** (SP): De historische cijfers zijn dus eigenlijk vertaald in het convenant dat u met de Belastingdienst hebt gesloten. U hebt daarin besloten dat het ongeveer 1% moet zijn. Wanneer moet het 1% zijn en wat gaat u doen als het onverhoeds toch 10% blijft?

Minister **Dekker**: Het uitgangspunt is niet meer dan 1%. Dat is een reële aanname bij dit soort administratieve verwerkingsprocessen. Mocht blijken dat wij hier overheen schieten -- ik zeg dit nogmaals -- dan nemen wij onmiddellijk contact op met de Belastingdienst. Die lijn staat namelijk voortdurend open.

De heer Van Raak heeft gevraagd naar de behandeling van de bezwaarschriften. Er liggen zo'n 3000 oudere bezwaarschriften. Het uitgangspunt is dat bezwaarschriften binnen de wettelijke termijn worden behandeld. De prioriteit ligt nu echter bij het lopende tijdvak. De afhandeling van die bezwaarschriften verloopt heel goed. De afhandeling van de oudere bezwaarschriften wordt ter hand genomen door een aparte organisatorische eenheid, zodat de afhandeling van lopende zaken hier niet door belemmerd wordt. De oudere bezwaarschriften zullen voor de zomer afgehandeld zijn.

De heer Van den Oosten heeft gesproken over verbetering van de klantvriendelijkheid. Naar aanleiding van de reacties die hij op zijn internetsite had gekregen op de klantvriendelijkheid, sprak de heer Van Raak juist over klantvriendelijkheid.

In de eerste plaats merk ik nogmaals op dat het streven naar verbetering van de klantvriendelijkheid een continu proces en aandachtspunt is in de hele managementvoering. Verdere verbetering is in mijn visie vooral aan de orde op het punt van de verbetering van de uitwisseling, ook van de gegevens, zodat wij zo weinig mogelijk fouten aan het begin hebben. Vermindering van het aantal fouten door verbetering van de procedures en de techniek zal de overlast van de aanvragers verminderen. Van die overlast

gaf de heer Van Raak een aantal heel nare voorbeelden. Dat moet hij doen, maar dit heeft echt mijn voortdurende aandacht.

Verder wil ik in ieder geval uitspreken dat de verbetering van de klantvriendelijkheid natuurlijk haar grenzen kent in de wijze waarop wij veelvuldig vragen van mensen moeten beantwoorden, maar dat die beantwoording altijd uitgangspunt is. Waar mijn ambtenaren over de grenzen van fatsoenlijk gedrag heen gaan, worden zij daar indringend op aangesproken. Dat kan ik hier en nu melden. Ik vind overigens dat wij daar als overheid, zeker bij VROM, in de vele contacten met burgers een voorbeeldfunctie hebben, juist omdat zo'n grote groep van medeburgers in aanmerking komt voor deze huursubsidie. Ik zeg hierbij ook toe dat ik daar opnieuw aandacht aan zal besteden, maar het is in ieder geval uitgangspunt: daar waar de grenzen van het aanvaardbare en correcte worden overschreden, worden mijn mensen daarop aangesproken.

Ik ben er overigens erkentelijk voor dat de heer Van den Oosten een aantal positieve voorbeelden gaf waaruit blijkt dat beide werkelijkheden kennelijk bestaan. De bedoeling is dat de door de heer Van den Oosten geconstateerde werkelijkheid ook de werkelijkheid gaat worden voor nu en voor de toekomst.

Er wordt voortdurend gewerkt aan verbeteringen van de voorlichting, ook op dat 0900-nummer. Ook de frequent gestelde vragen op het formulier voor input geven ons aanleiding om beleidsmatig en uitvoeringstechnisch te zien hoe wij tot verbetering kunnen komen. Aan de hand van die vragen zal VROM binnenkort een internetsite openen om alle informatie te verzamelen. De Kamer heeft wellicht al geconstateerd dat wij op het punt van de voorlichting een inspanning plegen om via allerlei spotjes op radio en televisie betrokkenen de kans te bieden om hun huursubsidiebedrag te berekenen. Deze 0900-vragen geven ons overigens in ieder geval informatie over specifieke doelgroepen en specifieke onderwerpen, die wij in de uitwerking kunnen meenemen. Ik hoop dat ik daarmee de desbetreffende vraag van de heer Van den Oosten heb beantwoord.

Ik kom nu bij een belangrijk centraal punt in de vraagstelling, namelijk de wijze waarop de huurinformatiepunten, de zogenaamde HIP's, worden gerealiseerd en de doorlooptijd daarvan. Ik heb in de Tweede Kamer naar aanleiding van een motie van de heer De Ruiter toegezegd dat per 1 juli 2003 in ieder geval 300 huursubsidie-informatiepunten zouden zijn gerealiseerd. Die motie is aangenomen en die heb ik ten volle willen uitvoeren. Inmiddels, uitgaande van de situatie eind 2003, kan ik inderdaad spreken van de realisatie van 600 huursubsidie-informatiepunten. Op dat punt hebben wij een enorme slag gemaakt, ook organisatorisch. Dat is des te belangrijker, omdat daarbij natuurlijk een aantal informatiebronnen bij elkaar komen en huursubsidiegerechtigden of degenen die menen in aanmerking te komen voor huursubsidie, ook zelf contact kunnen opnemen om na te gaan of men daar in de toekomst voor in aanmerking komt. Men krijgt dus een berekeningsmodel; via internet kan men dit berekenen. Daarover zijn natuurlijk vragen. Daarvoor hebben wij dan de huursubsidie-informatiepunten. Voor de vraag of men

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

inderdaad voor huursubsidie in aanmerking komt, is er de campagne die wij nu voeren, onder andere via internet. Wij hebben de telefonische informatiepunten, zoals het gratis 0800-nummer en het 0900-nummer. Bij dat laatste nummer krijgt men een echt mens aan de lijn, zoals de heer Van den Oosten bedoelde, om de vragen zo goed mogelijk van een antwoord te voorzien.

Gemeenten en verhuurders die op dit moment nog geen huursubsidie-informatiefaciliteiten hebben, zijn in ieder geval bereid om informatie en hulp te verstrekken. De heer Pastoor gaf het belang aan van een landelijke dekking van de huursubsidie-informatiepunten. Wij zijn daar volop mee bezig. Ik dank de heer Pastoor voor zijn fraaie kaart, die is bedoeld als aanmoediging om tot een landelijke dekking te komen. Ik heb in de Tweede Kamer toegezegd dat in de loop van twee jaar de landelijke dekking gerealiseerd zal zijn. Nog dagelijks melden organisaties zich aan bij mijn departement om een HIP te starten. Deze verzoeken worden onmiddellijk ingewilligd. Uit de lijst die aan de Kamer is toegezonden, blijkt dat bij een aantal gemeenten een hoger aantal huursubsidierechtigden is aangetekend. Ik noem bijvoorbeeld de gemeente Roosendaal met meer dan 4.000 huursubsidierechtigden. Daar zal een huursubsidie-informatiepunt operationeel worden. Ik zeg toe dat VROM een fraaie kaart zal maken op dit vlak. Hopelijk is de heer Pastoor gerustgesteld met deze inspanning.

De heer **Van Raak** (SP): De minister heeft gezegd dat elke gemeente binnen twee jaar over een HIP moet beschikken. De wet kent een terugwerkende kracht tot 1 juni 2002. Het lijkt mij logisch en voor de hand liggend dat er per 1 juni 2004 in elke gemeente een HIP aanwezig is.

Minister **Dekker**: Ik heb toegezegd dat voor 1 juli 2003 het aantal van 300 bereikt zou zijn. Dat aantal hebben wij dik gehaald. Ik heb de afspraak gemaakt in september 2002. Ik ga uit van een periode van twee jaar en kom dus uit op september 2004. Als het eerder kan, zullen wij dat de Kamer met vreugde melden.

Ik wil iets verklaren over de verzoeken die ingewilligd worden door mijn departement en de contacten met de relatiebeheerders van mijn departement. Die beheerders proberen in het veld de gemeenten en de verhuurders zo veel mogelijk te enthousiasmeren om aan een HIP te beginnen. Ik moet zeggen dat het realiseren van een landelijke dekking afhankelijk is van de inzet die wordt gepleegd, ook door de gemeenten. De Kamer weet dat ik een HIP niet wil verplichten. Wij spreken de gemeenten aan op zorgplicht en verantwoordelijkheid. Daarbij hoort dat ik tracht om te enthousiasmeren en de invoering te realiseren. Het blijkt steeds meer dat zowel gemeenten als verhuurders daaraan graag meewerken.

De heer Pastoor heeft gesproken over de dekking in Overijssel en Flevoland. Slechts een gemeente in elk van deze provincies beschikt thans over een HIP. Ook hier wordt getracht om zo veel mogelijk tot dekking te komen.

Zowel in de memorie van toelichting als in de nota naar aanleiding van het verslag is gemeld dat het niet gaat om een verplichting, maar dat de invoering zeer gewenst wordt geacht, ook door de betrokken gemeenten

en verhuurders. Die partijen zetten zich in na de contacten met mijn relatiemanagers.

Ik heb toegezegd dat ook VROM een kaart zal maken.

Mevrouw Meindertsma legde vooral de vinger op de kloof tussen beleid en uitvoering. Ik onderschrijf van harte dat die gedicht moet worden; daarom ook de afronding van het EOS-project, zoals bekend de godin van de dageraad en het licht. Het is uiteraard van belang dat bij de uitvoering voldoende informatie wordt gegeven aan de huursubsidierechtigden. Wij proberen op allerlei manieren, met de HIP's, maar ook met de nieuwe internetsite en de voorlichtingscampagne, dit instrument zo dicht mogelijk bij de burgers te brengen.

Mevrouw Meindertsma maakte verder een opmerking over de studentenhuisvesting. In de Tweede Kamer heb ik al gezegd dat het niet mijn bedoeling is om voor onzelfstandige woningen, ook binnen de studentenhuisvesting, de huursubsidiemaatregel open te stellen. Ik streef naar een vergroting van het feitelijk aanbod van wooneenheden voor studenten. Daarvoor heb ik inspanningverplichtingsafspraken met een aantal corporaties in de studentensteden en de kleine koepel van de studentenhuisvesters, die samen met VROM onderzoeken waar de behoefte zit. Bovendien stel ik alles in het werk om een vergroting van het aanbod in de studentenhuisvesting te realiseren, bijvoorbeeld via de campuscontracten. Het gaat hierbij weliswaar om een andere doelgroep, maar het heeft wel raakvlakken met dit onderwerp.

Mevrouw Meindertsma attendeerde ook op de verschillende lokale en regionale situaties, met name Rotterdam en het rapport dat daar is uitgekomen. Ook ik ben in Rotterdam op werkbezoek geweest -- wie niet van de belanghebbende ministers in dit kabinet? We streven samen met de gemeente naar lokaal maatwerk. Dit heeft naar mijn mening niet alleen betrekking op een nadere invulling van een lokaal woonlastenfonds; je moet meer maatregelen bekijken voor deze problematiek in Rotterdam en elders. De regiogemeenten zijn daarvoor van belang, maar met name het geven van een enorme push aan de herstructurering van de achterstandswijken. Daarbij gaat het voor mij niet om het oprekken van de Huursubsidiewet. Maar omdat de afgesproken systematiek nu eenmaal meer partijen behelst, moeten we vooral inzoomen op de problematiek van Rotterdam. We moeten bekijken hoe we beweging kunnen krijgen op de woningmarkt, zodat de groeperingen waarom het in deze achterstandswijken gaat, hun plek kunnen vinden en de huursubsidie daarbij ondersteunend kan zijn en de herstructurering impulsen kan geven. Na mijn bezoek aan de 56 prioriteitswijken ben ik ervan overtuigd dat we een forse stap kunnen zetten. Natuurlijk betekent dit dat ik zal onderzoeken hoe het lokale maatwerk kan worden gerealiseerd; in Rotterdam is dat wellicht met een iets ander accent dan in andere gemeenten.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Mag ik hieruit concluderen dat de minister niet afwijzend staat ten opzichte van de mogelijkheid dat er in een regio wordt gedacht aan een regionaal woonlastenfonds, waardoor sommige complexen ook toegankelijk worden voor de

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

---

mensen met de laagste inkomens, tegen dezelfde huren als bijvoorbeeld in een herstructureringswijk?

Minister **Dekker**: Ik ben op zichzelf niet afwijzend. Het is een van de thema's die wellicht tot invulling kunnen komen. Dat wil ik graag onderzoeken in het kader van het maatwerk dat voor de verschillende wijken van belang kan zijn.

Voorzitter. De heer Van Raak heeft het over de sociale woningbouw gehad. Hij heeft met name gewezen op het nieuwe onderzoek naar woningbehoefte en de daaruit voortkomende cijfers. Deze geven aan dat er een verschuiving is opgetreden van dure koophuizen naar middeldure huur- en koophuizen en naar de goedkopere koopsector. Ik heb u reeds eerder gemeld dat de doorstroming in de huidige woningmarkt stagneert. Daardoor is er schaarste in het aanbod, zodat starters en urgent woningzoekenden in de knel komen. Dat is een pijnlijke situatie en ik zal bezien of een andere woningdifferentiatie wenselijk is. Wel blijkt uit het laatste woningbehoefte-onderzoek dat wij als uitwerking van het algemene onderzoek net hebben gekregen, dat het ongelofelijk belangrijk is de verhoging van het aandeel sociale woningbouw in binnensteden aan de orde te houden. Een gevarieerd aanbod aan huur- én koopwoningen is ook voor de middeninkomens van groot belang, omdat het de verhuisketen op gang kan brengen. Als wij voor de middeninkomens koop- en huurhuizen kunnen realiseren, vindt er doorstroom plaats en dat schept ruimte in de markt voor de sociale sector. Ik wil dan ook een impuls geven aan de herstructurering en de nieuwbouwproductie om onze doelen te behalen.

Dan was er nog een vraag over de introductie van een klachtenformulier.

De heer **Van Raak** (SP): Ik heb toch nog een vraag over het vorige punt. U zegt dat er een andere woningbehoefte is en dat er meer behoefte is aan koop- en huurhuizen in de middensector en aan koophuizen in de lage sector. U vergeet waarschijnlijk de behoefte aan goedkope huurwoningen. Die behoefte is er volgens mijn fractie zeker, daar hebben wij heel veel onderzoek naar gedaan. U zegt het beleid wellicht in die richting te willen bijsturen. Ik ben daar ontzettend benieuwd naar, want ik was blij verrast toen ik dit las. Hoe denkt u dat aan te pakken? Kunt u daar al wat concrete voorbeelden van geven?

Minister **Dekker**: Het is inderdaad zo dat de huur in de sociale sector van belang blijft. Dat staat vast. Het instrument waar wij het vandaag over hebben, onderstreept dat nog eens. Wij zien bij de middengroep -- als ik deze wat breder geformuleerd zo mag noemen -- toch een verlangen naar huur én koop. Mensen proberen heel voorzichtig iets op te bouwen in hun vermogen. Dat acht ik een goede zaak, want zodra mensen investeren in hun eigen woonomgeving krijgen zij een binding met de situatie, de woonwijk en de stad waar zij wonen en dat is voor autochtone en allochtone mensen van belang. Ik acht deze investeringen wenselijk. Zij binden mensen en zij zorgen ervoor dat mensen een inbreng leveren in de wijk.

Daar ben ik van overtuigd en dat bevestigen ook de bewoners die ik spreek bij werkbezoeken.

De heer **Van Raak** (SP): Is bij deze nieuwe richting in uw beleid ook de extra bouwfonds sociale huurwoningen inbegrepen?

Minister **Dekker**: U weet dat het mijn uitgangspunt is geweest dat er in ieder geval 30% zou moeten zijn. Dat is eveneens aan de orde in de afspraken met gemeenten, corporaties en bouwers.

De heer **Van Raak** (SP): Die 30% wordt bijna nergens gehaald. Kunt u aangeven hoe u het behalen van die doelstelling wilt bevorderen? Hoe krijgt de bouw van sociale huurwoningen een extra impuls?

Minister **Dekker**: U weet wat ik al zei: het is van belang om prestatieafspraken te maken met de partijen die daarin een financieel belang hebben. Dat zijn bijvoorbeeld de corporaties. Deze afspraken worden bij de herstructurering gemaakt en wij zullen zien hoe dat verder ontwikkeld kan worden in de nieuwbouwsector. Dat is nog in onderzoek.

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter. Als het dan ...

De **voorzitter**: Ik verzoek u om uw vragen voor de tweede termijn te bewaren.

**

Minister **Dekker**: Voorzitter. Er is nog verzocht om de introductie van een klachtenformulier. Welnu, dat acht ik echt overbodig. De huurder heeft nu namelijk reeds de mogelijkheid om door middel van het reactieformulier onjuistheden en/of onvolledigheden recht te zetten. De vormgeving van het reactieformulier wordt voortdurend verbeterd. Zo zal dit formulier natuurlijk worden aangepast, wanneer daartoe aanleiding is. Nogmaals, een apart klachtenformulier vind ik niet nodig.

De heer Van Raak heeft een vraag gesteld over de bewoning boven winkelpanden en in kantoorpanden. Het resultaat van het onderzoek naar bewoning boven winkelpanden verwacht ik in april aanstaande. Voor de ombouw van kantoorpanden in wooneenheden bestond tot nu toe weinig interesse bij de markt, omdat zoiets kostbaar is. Er is echter een kentering waar te nemen. Te zamen met de beleggers wordt er onderzoek verricht naar de mogelijkheden om kantoren tijdelijk tot wooneenheden om te bouwen. Bij het aantrekken van de conjunctuur kunnen die weer tot kantoorruimte worden omgebouwd, als daar behoefte aan bestaat. Ik heb laatstelijk met beleggers gesproken en daarbij is mij gebleken dat zij toch wel inzien dat gezien de huidige leegstand het ombouwen van kantoren tot wooneenheden heel effectief kan zijn.

De **voorzitter**: Er is nu gelegenheid voor de tweede termijn.

**

De heer **Pastoor** (CDA): Voorzitter. Ik vraag u om de vergadering kort te schorsen voor beraad.

De **voorzitter**: Daartegen lijkt mij geen bezwaar te bestaan.

**

De vergadering wordt mitsdien van 16.52 uur tot 17.03 uur geschorst.

*N

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter. Mij moeten twee dingen nog even van het hart; het gaat daarbij over de terugwerkende kracht van deze wet. In juli 2002 zijn allerlei zaken al ingegaan en wij praten er nu in januari 2004 over. Ik vraag mij af: wat nu, als wij dit wetsvoorstel zouden afkeuren? Ik kan de minister overigens toezeggen dat wij deze wijziging zullen steunen en daarmee feliciteer haar. Ik voel mij echter wel redelijk bezwaard. Wat nu, als de meerderheid van deze Kamer denkt dat het toch niet zo'n goed voorstel is? Er is dan al een heel lange tijd een situatie gaande en ik ben dan benieuwd hoe de minister die wil terugdraaien. De minister heeft haar excuses aangeboden en dat vind ik bijna voldoende. Ik wil er evenwel mijn collega's graag op wijzen dat als wij de volgende keer van deze minister een soortgelijke situatie krijgen voorgeschoteld, wij misschien moeten beslissen het niet voor te laten gaan.

Verder ben ik niet zo tevreden over de gegevens die wij hebben gekregen. Ik wijs erop dat één van de leden van onze commissie, de heer Pastoor, in een middag een kaart in elkaar blijkt te kunnen draaien. Dan kan de minister nu wel toezeggen dat wij een mooie kaart zullen krijgen, maar wij vroegen niet een mooie kaart: wij vroegen op een bepaald moment een kaart. Het is eigenaardig dat een heel ministerie iets niet kan produceren wat één van de leden van deze Kamer wél kan. De gegevens die de minister heeft verstrekt, waren ook verre van compleet.

De heer Van den Oosten wil ik het volgende voorhouden. Hij heeft een voorbeeld genoemd van iemand die succesvol een aanvraag heeft gedaan voor huursubsidie. Dat is fantastisch, maar één voorbeeld is wel erg weinig om daar algemene conclusies aan te verbinden. De SP heeft veel lokale hulpdiensten waar veel mensen om raad komen en problemen met het aanvragen van huursubsidie staat altijd met stip op nummer één. Ik heb voorbeelden genoemd van mensen die problemen hebben gehad met het aanvragen van huursubsidie. Het probleem is slinkende maar de minister is er nog lang niet. Wat ik dapper van de minister vind, is dat zij aangeeft dat op 1 juli de problemen voorbij zullen zijn. Dat vind ik goed beleid; zij geeft ons dan een mogelijkheid om op 1 juli 2004 met haar af te rekenen. Daarvoor mijn complimenten.

Een meer algemene vraag die ik heb gesteld, betreft het volgende. Mijn fractie ziet aan de ene kant dat bronbeheerders een eigen verantwoordelijkheid hebben om gegevens aan het ministerie te leveren. Maar aan de andere kant ziet zij dat, als die gegevens niet kloppen, de

huursubsidieaanvragers daar de dupe van zijn. Mijn voorstel om een nieuw formuliertje in het leven te roepen, beoogt geen extra bureaucratie te creëren, maar strekt er juist toe om veel bureaucratische rompslomp te voorkomen, namelijk door te voorkomen dat mensen met die foute gegevens in een bureaucratische molen komen waarbij allerlei weeffouten optreden. Het gaat mij niet om dat formuliertje, maar om de vraag hoe de minister recht kan doen aan haar zorgplicht. Hoe kan de minister recht doen aan het feit dat de huursubsidieaanvragers niet verantwoordelijk zijn voor fouten van anderen, fouten waar zij niets aan kunnen doen? Je kunt dan weliswaar een klacht indienen, maar ik vind dat toch nog wat weinig. Hoe kan de minister ervoor zorgen dat de verantwoordelijkheid terecht komt bij degenen die de verantwoordelijkheid moeten dragen: de belastingdienst, het ministerie, de gemeenten en de verhuurders?

Het antwoord van de minister inzake de HIP's vind ik een beetje ontwijkend. Zij belooft dat zij zich zal inspannen om de HIP's te bevorderen. Ik vind dat de minister hier een eigen verantwoordelijkheid heeft. Wij zullen een eventuele motie over dit onderwerp van harte ondersteunen.

*N

De heer **Pastoor** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Over een tweetal punten wil ik nog kort iets zeggen. In de eerste plaats is dat het aantal onvolledige beschikkingen. In de oorspronkelijke stukken zegt de minister: dat heeft mijn continue aandacht. Die woorden heb ik in mijn eerste termijn geciteerd. Nu zegt de minister: er wordt alles aan gedaan. Dat is een stap verder, maar ik vind dat de minister hiermee nog niet erg concreet is. Met een andere uitspraak was zij wel concreet, maar die was eigenlijk niet meer dan een voorspelling. Zij zei: over niet al te lange tijd kan ik op 1% zitten. Ik geef haar graag het voordeel van de twijfel. Met de minister hoop ik dat wat zij zei, zal gebeuren.

In de tweede plaats wil ik iets zeggen over de huursubsidie-informatiepunten. Over een tweetal zaken is er een misverstand. Wij moeten constateren dat er al 600 HIP's zijn. Met de minister zeg ik: dat is schitterend. De minister heeft dit dan ook zeer verheugd aangegeven. Wel geldt dat er van die 600 HIP's er in de grote gemeenten tientallen zijn. Overwegend zijn deze gevestigd bij woningcorporaties. De vraag is echter hoe de spreiding over het land is. Van de 489 gemeenten hebben er 216 nog geen HIP. In eerste instantie heb ik al gezegd: dit zijn er te veel. Van de 29 gemeenten die ik noemde met 1000 à 4000 inwoners kon de minister er één schrappen: Roosendaal. Dan blijven er echter nog 28 over met meer dan 1000 inwoners waar geen HIP is.

De minister deed in dit verband een aantal constateringen en voorspellingen, maar laat het daar verder bij. De constateringen geven aan hoe de situatie is en de voorspellingen zeggen hoe die over twee jaar zal zijn. Wat wij echter in onze inbreng hebben gevraagd is: wat denkt u zelf te doen, minister? Ik heb het woord "bevorderen" aangehaald dat in artikel 30c van de wet voor de

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

---

gemeentebesturen geldt. Wat bevordert de minister echter zelf? Daarover is buitengewoon weinig gezegd.

Ik ben haar wel dankbaar voor de toezegging over het kaartbeeld. Wat aarzelend ben ik als het gaat om het door de minister aanroepen van Eos, de dageraad. Zij zei dat ze de dageraad ziet komen. Echter, uit de vertaling van de Ilias en de Odyssee blijkt dat Eos niet zomaar de dageraad is, maar de rozenving'rige dageraad. Dat is de exacte vertaling. Daarom ben ik er nog niet zo zeker van dat alles wat uithaalt.

Hoe het ook zij, ik wil proberen de minister te verleiden en daarmee trachten haar denken te veranderen, maar met name haar handelen en wel in die zin dat zij zal gaan bevorderen dat er wat gebeurt en niet alleen hoopt dat er wat gebeurt. Om die reden wil ik graag, mede namens de vertegenwoordigers van drie andere partijen, een motie indienen.

*M

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat artikel 30c van de Wet tot wijziging van de Huursubsidiewet en enkele andere wetten (28777) bepaalt dat burgemeester en wethouders bevorderen dat binnen hun gemeente een of meer voorzieningen tot stand komen die de dienstverlening, voortvloeiende uit de uitvoering van deze wet, welke ten goede komt aan de huurders, verbeteren;

overwegende dat de tekst van artikel 30c een verplichtend kader schept;

constaterende dat te weinig gemeentebesturen aan deze verplichting uitvoering hebben gegeven;

constaterende voorts dat dientengevolge in een te groot aantal gemeenten de burger geen beroep kan doen op een nabijgelegen huursubsidie-informatiepunt;

verzoekt de regering, het daarheen te leiden dat in elke gemeente een of meer voorzieningen tot stand komen als bedoeld in artikel 30c van wetsvoorstel 28777,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Pastoor, Van der Lans, Van Raak, Meindertsma en Van Dalen-Schiphorst.

Zij krijgt F (28777).

**

De heer **Pastoor** (CDA): Voorzitter. Tot slot merk ik op dat wij instemmen met het voor ons liggende wetsvoorstel.

*N

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Ik dank de minister zeer voor haar uitvoerige antwoord, alsmede voor haar excuses voor de late juridische verankering. Zij heeft daarbij de belofte gedaan dat dat niet meer op deze manier zal gebeuren. Wij zijn gek op het horen van concrete toezeggingen. Na verloop van tijd zullen wij bezien of ze bewaarheid worden.

Er zijn ook op andere punten toezeggingen gedaan, bijvoorbeeld inzake het wegwerken van de achterstanden. Ten aanzien van de HIP's had ik begrepen dat de minister binnen twee jaar zou zorgen voor volledige dekking. Anderen hebben dat anders gehoord. Als ik gelijk heb, is de motie overbodig. Als ik geen gelijk heb, ondersteun ik de motie van harte. De minister heeft ook iets gezegd over de twee ontbrekende provincies: Overijssel en Flevoland. Ik meende te horen dat daar in iedere gemeente maar één HIP was. Als dat zo is, dan moet er daar nadrukkelijk iets gebeuren. Er zitten nogal wat huursubsidieontvangers in de grotere steden aldaar.

Over de huursubsidie voor onzelfstandige eenheden en de woningbehoefte in den brede zullen wij het komend jaar hopelijk nog debatten kunnen voeren. Dat zelfde geldt voor de problematiek in de steden. Ik ben zeer verheugd dat de minister de gedachte aan een regionaal woonlastenfonds in relatie tot andere instrumenten mede in overweging wil nemen. Onze fractie gaat akkoord met dit wetsvoorstel.

*N

De heer **Van den Oosten** (VVD): Voorzitter. Hartelijk dank aan de minister voor de beantwoording van onze inbreng. Een paar punten resten nog. In de eerste plaats de terugwerkende kracht. Wij hebben op dat de minister goed verstaan, zij het dat ik de aantekening maak dat dit een algemeen punt is dat niet alleen deze minister aangaat. Ik dank de minister in ieder geval voor haar opvatting hierover.

De minister heeft duidelijk aangegeven dat zij bereid is om de HIP's verder te bevorderen. Op 23 juni 2003 heeft zij tijdens een algemeen overleg in de Tweede Kamer gezegd dat over twee jaar sprake zou zijn van een landelijke dekking. Vanmiddag haalde zij de datum in feite naar voren. De HIP's zullen er nog eerder zijn. Ik heb begrepen dat de toezegging van toen nog staat en naar voren wordt gehaald.

De heer Van Raak vond het mager dat ik mijn informatie beperkte tot het meegaan met iemand die voor het eerst huursubsidie aanvroeg. Maar zo was het niet. Ik heb gezegd dat wij veel informatie op dat punt hebben. Het zal de heer Van Raak niet zijn ontgaan, dat de VVD een brede volkspartij is die met veel mensen spreekt. Dan horen wij inderdaad ook veel over de huursubsidie, de manier van aanvragen en de informatie op dat punt. Ik had er behoefte aan om vooral over die informatie wat te zeggen. Immers, daar gaan die huursubsidie-informatiepunten ook over. Wij horen dat er veel goed gaat. Ik ben met iemand meegegaan om te kijken hoe het in de praktijk gaat; dat heb ik de heer Van Raak nog niet horen zeggen. Anders ben je afhankelijk van eenzijdige informatie. Ik ben het met de minister eens dat de kwaliteit van de informatie van twee kanten moet

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

komen. Ook de aanvrager behoort daarvoor te zorgen. Ook de informatie van de aanvrager moet op tijd beschikbaar komen, zodat een aanvraag op het goede tijdstip en op de juiste wijze in behandeling kan worden genomen. Bij een verhuizing moet men zich tijdig in de nieuwe gemeente laten inschrijven. Daar mankeert het nogal eens aan. Het is goed dat ook de partij van de heer Van Raak goed luistert naar informatie die op dat punt wordt gegeven en daarmee wat probeert te doen. Dat doen wij ook.

Er is ook gesproken over het woonlastenfonds. Als in een gemeente te weinig woningen beschikbaar zijn in de categorie waarover wij het vanmiddag hebben, dan zou een woonlastenfonds in een behoefte kunnen voorzien, zoals mevrouw Meindertsma zei. De vraag is dan of dat tijdelijk moet zijn. Wat echt helpt, is een woningbouwprogramma dat op de vraag is toegespitst. In dat kader is de doorstroming ook erg belangrijk, zoals de minister zei. Met doorstroming bereik je dat goedkopere huurwoningen vrijkomen, wat voor het woningbouwprogramma heel belangrijk is. Het woonlastenfonds is echter een lokale zaak, zoals de minister en ook mevrouw Meindertsma hebben gezegd. Het wordt ook lokaal gefinancierd, dus door de gemeenten. De politieke partijen die hier aanwezig zijn, zijn ook vertegenwoordigd in die gemeenten. Die gemeenten zijn heel wel zelf in staat om te beoordelen of een woonlastenfonds nodig is en daar dan voeding aan te geven. Mijn vraag is dan ook wat daarbij de inbreng van de minister zou kunnen zijn.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik ben het ermee eens dat decentraal veel maatwerk kan worden verricht, zoals ook in veel gevallen gebeurt. In de memorie van toelichting stond echter het lokale woonlastenfonds vermeld. Bovendien wees ik op de voorstellen die de gemeente Rotterdam aan de minister van VROM heeft gedaan voor wijziging van de Huisvestingswet en de huursubsidiewetgeving. Daarmee heb ik duidelijk proberen te maken dat het niet alleen om dat type wijzigingen hoeft te gaan. Het kan ook gaan om het faciliteren van experimenten binnen de bestaande wetgeving waarmee je in een bepaald gebied de problemen oplost. Gemeenten vragen af en toe steun van het Rijk. Gelukkig maar. Wij vragen dat ook op andere punten. Wij kunnen dus wel degelijk bekijken of daarbij faciliteiten kunnen worden geboden.

De heer **Van den Oosten** (VVD): Voorzitter. Ik dank de minister voor haar beantwoording. Wij zullen instemmen met het voorliggende wetsvoorstel. Wij hebben vanmiddag een betrokken bewindsvrouw gehoord. Wij hebben er alle vertrouwen in dat de problemen met de huursubsidie, voorzover zij nog aanwezig zijn, nog sneller zullen worden opgelost.

Minister **Dekker**: Voorzitter. Ik dank de leden voor de steun die nu al is uitgesproken voor het wetsvoorstel. Ik zal ingaan op enkele punten, en aan het eind nog iets zeggen over de motie.

Tegen de heer Van Raak zeg ik het volgende. Als ik als verantwoordelijk minister mijn excuses maak, is dat

een totaalgebaar. Dat is dus niet iets dat bijna voldoende is. Ik ga uit van de overtuiging dat dit door hem zo wordt opgevat.

De heer **Van Raak** (SP): Dan heb ik uw toezegging misschien verkeerd begrepen. U zegt dus toe dat deze situaties zich in de toekomst niet meer zullen voordoen. Ik heb daar diep respect voor. Ik zal u erop aanspreken als dat wel gebeurt.

Minister **Dekker**: Ik heb gezegd wat ik heb gezegd in eerste termijn, en neem aan dat ik dat niet meer hoeft te herhalen.

Ik zal ervoor zorgen dat er een nieuwe kaart komt. Dat heeft te maken met de trots van mijn departement en mijzelf. Ik waardeer de inzet van de heer Pastoor op dit punt.

Het is mijn overtuiging dat, als je werkt met een regeling als de onderhavige, met zo'n grote spreiding onder de burgers – 1 miljoen burgers zijn mede afhankelijk van huursubsidie – er alles aan moet worden gedaan om beleid, uitvoering en informatievoorziening up to date te laten zijn. Als de basis- en bronfouten de 1% overstijgen, zullen we daarop actie ondernemen. Het gaat steeds om de effecten op de huursubsidiegerechtigden.

Over het aantal van 93.000 onderstreep ik dat het niet alleen gaat om de verantwoordelijkheid van het Rijk, maar ook om een verantwoordelijkheid van de burger. We moeten dat aspect niet uit het oog verliezen. De Kamer kan overtuigd zijn van onze klantvriendelijkheid en behulpzaamheid, maar niet zonder de verantwoordelijkheid van de burger daarbij centraal te stellen, en op hem of haar een beroep te doen om die informatie te verstrekken.

In reactie op de opmerkingen van de heer Pastoor over de HIP's merk ik op dat ik inderdaad heb aangegeven dat het ging om het bevorderen van een en ander. Hij sprak in het kader van EOS over de "rozevingerige dageraad". Dat is mij heel wel duidelijk. De heer Pastoor sprak vervolgens over het voorspellend karakter. Dat is wellicht iets dat bij mijn voornaam past: de sibille die toch ook enige voorspelling zou mogen durven geven! Ik onderstreep dat. De EOS is gekozen om een en ander vanaf het begin van het proces af te werken.

Mijn inzet op het punt van de HIP's is, om deze nog vroeger dan ik heb aangegeven van start te laten gaan. Voor mijn organisatie is dat een ongelooflijke klus. Ik ben ervan overtuigd dat gemeenten en corporaties het belang daarvan inzien. Dat blijkt uit datgene waarmee wij nu bezig zijn.

Ik hoop dat het de Kamer ook duidelijk is dat het niet direct zo ver kan zijn. Er wordt niet alleen fysiek informatie gegeven, maar ook digitaal, via Internet. Ook op die manier geven wij de burger antwoord in deze tijd. Ik herhaal mijn toezegging op dit punt. Ik ga die inzet plegen. Het komt neer op een feitelijke invulling van datgene waar ik naar streef. Ik kijk wat dat betreft ook naar de regio's waar dit al aan de orde is. Bij de door mij genoemde provincies is vooralsnog een informatiepunt aanwezig. Uiteraard moet dat aantal zo snel mogelijk omhoog. De activiteiten die wij wat dat betreft gaan ontplooien, zijn erop gericht de huursubsidie-

informatiepunten zo goed mogelijk te realiseren. Dat geldt ook voor de sturing van mijn organisatie.

De heer **Pastoor** (CDA): Voorzitter. Ik wil de minister graag de helpende hand bieden. Ik heb begrepen van het ministerie dat het omgekeerde het geval is. Alle gemeenten in Flevoland en Overijssel hebben een HIP, behalve Staphorst en Zeewolde.

Minister **Dekker**: Daar moeten wij dus iets aan doen. Bedankt voor die informatie.

Dan kom ik op de motie. Ik wijs nog eens op mijn inzet, ook wat betreft de daadwerkelijke aansturing van mijn departement op dit punt. Het blijkt voorts dat we veel sneller gaan dan oorspronkelijk was verwacht. De laatste paar dagen hebben vier gemeenten toegezegd dat zij ook operationeel worden. Het gaat dus zeer snel. De motie is overigens zeer precies. De regering wordt verzocht om het daarheen te leiden dat in elke gemeente een of meer voorzieningen tot stand komen. Ik ontraad de aanneming van die motie. Ik ben wel bereid de Kamer schriftelijk te informeren over hoe dit zo snel mogelijk kan worden gerealiseerd, in aanvulling op de al door mij gedane toezegging.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mee dat op 23 december 2003 het verslag is ontvangen van de JBZ-Raad van 6 november 2003. In dit verslag zijn twee ontwerpbesluiten als koninkrijk bindend aangemerkt, te weten de ontwerpbesluiten geagendeerd bij het Gemengd Comité onder de nummers 1 en 2.

Op 15 januari jl. werd het verslag ontvangen van de JBZ-Raad van 27/28 november 2003. In de aanbiedingsbrief bij dit verslag wordt instemming gevraagd bij de agendapunten 2b, B3, B4, B8, en GC1.

De bijzondere commissie voor de JBZ-Raad heeft zich heden beraden over de voorgelegde ontwerpbesluiten en adviseert als volgt:

- Met de koninkrijk bindende ontwerpbesluiten geagendeerd onder de nummers GC1 en GC2 op 6 november 2003 wordt ingestemd.

- Met betrekking tot het verslag van 27/28 november 2003 wordt instemming onthouden aan de koninkrijk bindende ontwerpbesluiten geagendeerd onder de nummers 2b, B3, en B4, aangezien de commissie de definitieve tekst wenst af te wachten. Instemming wordt onthouden aan het koninkrijk bindende ontwerpbesluit geagendeerd onder nummer B8, gelet op de motie-Jurgens.

Bij GC1 merkt de commissie op dat het hier niet koninkrijk bindende conclusies betreft en dat de commissie gaarne te zijner tijd de bijgestelde ontwerpverordening ter instemming wenst te ontvangen. Ik stel de Kamer voor dit advies te volgen.

**

Aldus wordt besloten.

Sluiting 17.31 uur.